

M E N T O R

DIJAŠKI LIST

XXI.

ŠT. 3

V tem zvezku sodelujejo: Janko
Mlakar • Dr. I. P. • Sfinks •
Mojmir Gorjanski • Ivan Čampa
• Janez Vesen • Umen • Joža
Lovrenčič • Dr. V. B. • Crassus

Vsebina 3. številke.

	Stran
Janko Mlakar / Spomini	49
Dr. I. P. / Osnovne črte iz šolske književne teorije	56
Sfinks / V šumu vetra	58
Mojmir Gorjanski / Večerni ognji	58
Ivan Čampa / Ivanu Preglju za petdesetletnico	59
Janez Vesen / Jesen	59
Umen / Raztreseni profesor	60
Joža Lovrenčič / Sveti Nikolaj	63
Obzornik /	
Nove knjige	69
Naši zapiski	70
Pomenki	71
Popravek	71
Zanke in uganke	72

Uredništvo lista: Prof. dr. Joža Lovrenčič, Ljubljana, Zrinjskega c. 7. - Na uredništvo se pošiljajo vsi rokopisi in dopisi, ki so namenjeni za objavo v listu. - Rokopisi se ne vračajo. - Uprava je v Ljubljani, Miklošičeva cesta 7. - Na upravo se naslavlja vsa naročila in reklamacije.

Vsak naročnik, naj dobiva list naravnost na svoj naslov ali pa pri poverjeniku, mora poravnati naročnino v prvi polovici letnika, sicer ne bo dobil več šeste številke.

Mentor izhaja v Ljubljani med šolskim letom vsakega 1. v mesecu. - Izdaja ga konzorcij (odg. prof. Janko Mlakar, Ljubljana, Ilirska ulica 25). - Urednik prof. dr. Joža Lovrenčič. - Tiska tiskarna Veit in drug, družba z o. z., Vir. p. Domžale (P. Veit, Vir). - Celoletna naročnina za dijake Din 30—, za druge in zavode Din 40—. Posamezna številka Din 4—. Plačuje se naprej. - Štev. ček. računa pri poštni hranilnici v Ljubljani 14.676. - Naročnina za Italijo: Lit. 10— za dijake, Lit. 15— za druge; za Avstrijo: S 4— za dijake, S 6— za druge. - Plačuje se po italijanskih, oziroma avstrijskih čekovnih položnicah „Katoških misijonov“ v Grobljah pri Domžalah. - Naročnina za Ameriko 1 dolar, za vse druge kraje vrednost 4 švic. frankov. - Poverjeniki dobivajo za vsakih 10 plačanih izvodov enajstega zastonj. - Plačati pa morajo vso naročnino za vse naročene izvode pred izidom šeste številke vsakega letnika.

SPOMINI

JANKO MLAKAR

3. HIŠNI RED

TRETI DEL

Kakor vsak urejen zavod, ima tudi semenišče svoj „hišni red“. Špiritual nas je večkrat nanj opomnil. „Serva ordinem, et ordo te serva bit“,¹⁰ je dejal sladko in nekoliko preстал v govoru, da bi mogli prav premisliti važnost teh besedi. Posamezne točke hišnega reda nam je naznanjal zvon. Prvi dan seveda nisem nikdar vedel, čemu zvoni. Šel sem kar za „tropom“. Samo opoldne sem jo nekako nagonsko ucvrl v pritličje proti obednici. K sreči me je med potjo ujel brat, ki je bil takrat že četrtoletnik, in me gnal skozi Gosposko ulico v kapelo. Tekom tedna sem se pa že za silo navadil zvonca in hišnega reda.

Zvonila sta izmenoma dva bogoslovca, ki sta bila „mežnarja“. Kapelo smo namreč sami oskrbovali. Vsak teden sta prišla dva na vrsto. „Zvonar“ je moral marsikatero preslišati, če je prezgodaj zvonil k „vstajenju“. V kapeli smo se pa včasih skrivaj muzali novincem, kadar so razkazovali pri prižiganju sveč svojo neizkušnost, zlasti še, če je bil kak kratkoviden na vrsti. Bilo je prav zabavno gledati, kako je pritiskal kajfež na spodnji konec sveče, da mu je raztopljeni vosek kapljal na nos.

Poseben „mojster“ v prižiganju je bil dobrodušni Vičera, ki se je tega tudi zavedal. Zato je šel, preden je imel nastopiti mežnarsko službo, ob uri duhov v kapelo in se tam vadil v prižiganju sveč. Slučaj je hotel, da je moral njegov tovariš prav takrat iz sobe po nekem važnem opravilu. Komaj zagleda kapelo vso razsvetljeno, že leti k zvoncu in jame na vso moč zvoniti. Revez še ni bil popolnoma zbrihtan in je mislil, da je Vičera prižgal za mašo. Bilo je pa okrog polnoči. Ker je še le prvič zvonilo, jih ni veliko vstalo. Samo nekaj najbolj gorečih je hitelo v kapelo v težki slutnji, da so prespali jutranjo molitev in premišljevanje. Prišli so še ravno prav, da so videli nesrečnega mežnarja vsega skrušenega s kajfežem v rokah stati pred Ato, ki je priletel iz svoje sobe kar v spalni suknji in nočni čepici. Po kratkem pa krepkem „nagovoru“ mu je ravnatelj iztrgal iz rok kajfež, zapodil vse navzoče spat in pogasil sveče.

V mrzlih mesecih smo vstajali ob pol šestih, v toplih pa o petih. Morda se bo komu zdelo to pretirano zgodaj, pa ni. Duhovnikova služba se navadno začinja, ko so ljudje večinoma še v Morfejevem¹ objemu (pri pravih ponočnjakih se seveda takrat objemanje še le prične), zato se mora že v semenišču navaditi zgodaj vstajati.

Mene zgodnje vstajanje ni težilo. Ker sem v gimnazijskih letih sedel skoraj vsako jutro že ob šestih pri knjigah, sem v semenišču pred sončnim vzhodom vstajal. Ravnal sem se vedno in se ravnam po znanem pregovoru: „Rana ura, zlata ura“. Kdor dvomi o njegovi resničnosti, naj ga preskusi, pa mu bo pritrnil. Užil bo v življenju veliko lepih in prijetnih ur v svežih mladih jutrih.

Tudi med nami so bili taki, o katerih je rekel modri Salomon: „Kakor se vrte vrata na svojih tečajih, tako se vrtilenuh v svoji po-

¹⁰ „Drži se reda in red te bo varoval“.

¹¹ Bog spanja.

stelji“. Tem je bila seveda ločitev od postelje grenka. Navadno so se od nje odtrgali še le zadnji trenotek, ko je neusmiljeni zvon klical že v kapelo k jutranji molitvi. Oblekli so se pa jako hitro, ako jim le kak nagajivec ni zavozlal hlačnic ali pa pri talarju rokavov zašil. Poseben talent za oviranje pri naglem oblačenju je imel Bavži. Nekoč je svojega zaspanega tovariša dobesedno v posteljo zašil, in sicer tako temeljito, da mu je celo srajco k žimnici pritrtil. Fant sam niti vstati ni mogel. Mislim pa, da mu je bilo to prav všeč. Ko je namreč prišel „krojač“ iz kapele, je zopet mirno in globoko spal spanje pravičnega.

Po jutranji molitvi smo pol ure v svojih sobah premišljevali. Prejšnji večer nam je dal špiritual takozvana „puncta“ ali „pike“, kakor je rekel Rokey, kadar je nadomestoval Erkerja. Te „pike“ smo naslednje jutro po sv. maši premišljevali, in sicer na podlagi Lohmannove knjige „Betrachtungen“.¹²

Meni se ne zdi prav modro, da so od nas pričakovali, da bomo takoj prvi dan svojega semeniščnega življenja „premišljevali“. Za tako molitev je treba pač vaje in pravega duha, ki ga pa večinoma nismo prinesli s seboj. Zato smo se zadovoljili s tem, da smo prebrali dano premišljevanje v knjigi, kar je bilo seveda hitro narejeno. Nato smo pa čakali, da nas je zopet zvon poklical v kapelo. Nekateri so se po končanem „premišljevanju“ tudi umivali, brili in druge domače posle opravljali. To se pa ni godilo samo prve dni, marveč še dolgo. Premišljevanje je pač težka stvar, ki se je človek ne nauči tako hitro.

Po sv. maši smo imeli do osmih prosto. Ta ura je bila namenjena zajtrku in ponavljanju učne tvarine. Ob osmih se je pričel pouk, ki je trajal navadno do desetih. Potem smo imeli pol ure oddiha od „napornega“ dela, nato pa študium do obeda. Kakor sem že omenil, je bila pred kosilom še kratka pobožnost v kapeli.

V prostorni obednici smo sedeli v dveh dolgih vrstah. Na gornjem koncu je stala posebna manjša miza, ki je nosila še staro ime „Katzen-tisch“. Pri nji pa niso obedovale mačke, ampak naša slavna „vlada“. Navadno je bil Rokey prvi v obednici, sedel je pa k mizi zadnji, ker je prej vestno pregledal, če je vse v redu. Sredi sobe pri oknu je stala nekaka prižnica za bravca („lektorja“). Brali smo po vrsti, najprej nekoliko iz sv. pisma, nato pa kakšno poučno čtivo. Med tretjo jedjo je bila konverzacija. Pri večerji nismo brali.

Nekateri vzgojitelji zelo povdarjajo važnost branja med jedjo. Spominjam se še dobro, da je gospod Tomaž prišel od nekih duhovnih vaj tako navdušen, da je celo doma vpeljal med kosilom pobožno branje. To navdušenje je pa z branjem vred trajalo komaj teden dni. Jaz imam glede takega dušnega dela med jedjo „odvojeno“ mnenje, ki pa seveda ne trdim o njem, da je edinozveličavno.

Pregovor pravi, da ima še pes rad pri jedi mir, skušeni ljudje pa trdijo, da branje med tako važnim opravilom ni zdravo. Zato bi jaz, če bi bil semeniški ravnatelj (kar pa hvala Bogu, nisem), to branje odpravil in pustil fantom, naj se pogovarjajo. Če pa že neizprosni hišni red zahteva kot pridatek k telesni hrani dušno, bi odredil humoristično čtivo, ker smeh dobro prebavo zelo pospešuje. Seveda, to je moje zasebno in niti najmanj merodajno mnenje.

¹² Premišljevanja.

Po kosilu je bil oddih, kar se mi je zdelo jako pametno v vsakem oziru. Obed je namreč zadeva, ki se ne konča s tem, da vstaneš od mize. Prejeto tvarino je namreč treba temeljito predelati in zato ni posebno priporočljivo, da bi se človek takoj po kosilu zagnal v učenje. Čas oddiha smo pa večkrat porabili tudi za licitacijo knjig, ki so jih postavili dediči kakega duhovnika „na trg“. Tako si je vsak tekom svojega bivanja v semenišču lahko nabavil za majhen denar celo knjižnico. Ker smo segali bolj po znanstvenih knjigah, so imele leposlovne včasih naravnost smešno nizke cene. Vselej je pa ostalo še nekaj knjig, ki niso šle v denar. Te so pobrali tisti, ki so radi peč kurili.

Od pol dveh do dveh je bil čas za obiske. Takrat so se vsuli v semenišče snažilci črevljev. Večinoma smo jih plačevali s kruhom, katerega so potem večkrat prodali branjevkam, ki so ga rade zamenjale za sadje. Semeniški kruh je bil namreč jako znan po svojem dobrem okusu. Dečki, ki so nam snažili črevlje, so bili večinoma dijaki iz nižje gimnazije. Pred nekaj leti sem prišel z nekim nadsvetnikom skupaj, ki je trdil, da sva si stara znanca, čeprav ga nisem poznal. Gospod je imel prav. Snažil mi je namreč v semenišču črevlje.

Kar se tiče obiskov, smo sprejemali moški spol v sobi, ženski je pa moral ostati v pritličju v govorilnici ali pa kar „javno“ na hodniku. Ravnateljstvo ni videlo rado pogostih ženskih obiskov. Zoper matere in sestre ni imelo nič, napram sestricam je bilo pa bolj sovražno razpoloženo. „Sestrična“ se mu je zdelo pač nekoliko raztegljiv pojem, kakor na primer harmonika. Zdi se mi, da je Ata imel v tem oziru prav. Zgodilo se je včasih, da je kakega bogoslovca „sestrična“ tako dolgo in učinkovito obiskovala, dokler ga ni „ven“ izvabila.

Ob mojem času je bil v drugem letniku jako simpatičen fant, ki se je ravnatelju posebno priljubil, tako da ga je jemal celo na izlete s seboj. Bil je precej reden gojenec, samo to se nam je zdelo nekoliko sumljivo, da je hodil pogosto v govorilnico. Včasih ga je tudi Cerber prišel klicat, češ, da ga spodaj čaka „sestrična iz Zagreba“.

Nekega dne pa zvemo, da je pobegnil iz semenišča. Ravnatelj mu je sicer prigovarjal, naj ostane, pa ni nič pomagalo.

„Gospod Rebec,“ mu je dejal, „to so samo skušnjave, zato vam še ne izročim dokumentov. Morda se še premislite. Molite in prosite Boga za razsvetljenje, da bodele storili, kar je vaši duši v prid. Semenišče vam je vedno odprto. Ako bi se tudi še le čez več tednov vrnili, vas bom z veseljem nazaj sprejel. Seveda, če ostanete pri sedanjem sklepu, pridete lahko čez teden dni po spričevala. Siliti vas nočem.“

Naslednje popoldne je Kulavic prilival cveticam in se takole mimogrede ozrl doli v Šolski drevored, to pa ravno prav, da je videl Rebca, kako je v senci košatih kostanjev spremljal „sestrično iz Zagreba“. Fant je pa „poznal kulturo“ in ni pustil gospodične same hoditi, marveč jo je lepo in vljudno vodil pod pazduho. Ata pa ni imel smisla za tako „kulturo“. Oddal je še isti dan vse Rebčeve dokumente na pošto, kar je pomenilo, da se je semenišče za njihovega posestnika zaprlo.

To pa ni bil edini slučaj te vrste. Vsako leto je šel kdo iz semenišča, tiho in skoraj neopaženo. Pogrešili smo ga še le v obednici in potem ugibali, zakaj je izstopil. Uganko nam je vselej drage volje raz-

vozlal stari semeniški hlapec Vav. Svoj učeni priimek¹³ je dobil, ker se je jako zanimal za hebrejščino. Hodil jo je tudi poslušat, pa ne v učilnico med druge slušatelje, ampak je v svoji skromnosti zlezel kar v peč. Ako smo ga vprašali, zakaj je ta ali oni „šel ven“, je odgovoril vedno enako: „Vedo, eno ljubezen imajo na Poljanah.“ Mož je bil še stare vere in nas je onikal. Imel je pa v toliko prav, da je marsikatera „ljubezen“ trajala še preko semeniškega praga in ni nehala, dokler ni fanta izvabila v „zlato prostost“.

Tudi mojega prijatelja Nandeta je spravila ven. Doma pa ni bila na Poljanah, ampak na Sv. Jakoba trgu.

V neki Offenbachovi operi „Hoffmannove pripovedi“ prepeva glavni junak Hoffman o treh svojih bivših prijateljicah. Prva je bila Olympija, druga Julietta, tretja Antonija.

Jaz sem pa imel tri prijatelje. Prvi je bil Fric, drugi Kermavner, tretji Nande. Ta mi je bil najljubši. Jaz sem bil v sedmi, on pa v peti, ko je prišel gospoda Tomaža obiskovat. Takoj sem ga vzljubil. Svojo ljubezen sem mu kazal s tem, da sem ga vlačil po gorah in dolinah. Peljal sem ga na Stol, na Bled in v Bohinj. Ko sva se vračala skozi Štenge, sem ga zagnal tja v Savo. Pa njegove neprostovoljne kopeli nisem bil jaz kriv, marveč kamen, nad katerim sem se spotaknil. Ko sva iskala bližnjic, sva pošteno zašla. Naenkrat se je zarila med naju in cesto Sava. Po Nandetovem mnenju sem bil tega jaz kriv. Da bi svojo krivdo popravil, se mu ponudim, da ga nesem čez vodo, čeprav nisem bil sv. Krištof, ne po velikosti, še manj pa po pobožnosti. Ker se fantu ni ljubilo, da bi se sezul, je bil z mojim predlogom zadovoljen. Naložim ga torej „štuporamo“ in stopim v vodo. Do srede je šlo nekam dobro. Tu še pa spotaknem in — Nande je ležal v Savi, kakor je bil dolg in širok. Še danes ne vem, kako se mi je moglo kaj takega pripetiti. Tega se pa še dobro spominjam, da sem moral poslušati temeljito predavanje o svoji „gorostasni“ nerodnosti in njegovi mokri obleki.

Mislím, da ni nihče v mojem življenju name tako močno vplival, kakor Nande. To se je poznalo zlasti na moji zunanosti. Za lepe obleke se nikdar nisem dosti menil, najmanj pa v dijaških letih. Nande je bil pa prijatelj lepih sukenj. Celó dr. Muhovec je to opazil in je nekoč gospodu Tomažu omenil, da je včasih „zglajštan, kakor bi bil iz škatlice vzet“. Dosegel ga seveda nisem. Nosil sem pa, odkar sem se bil z njim seznanil, svetle kravate, trd klobuk in manšete, kar sem imel za višek elegance in noblese.

Med šolskim letom nisva bila mnogo skupaj, ker je bil v Alojzevišču. Njegova mati, jako pobožna gosa, je srčno želela, svojega ljubelega Nandeta videti v mašniški obleki pri oltarju. Da bi ga obvarovala zank, ki so jih nastavljale dijakom zastopnice nežnega spola, ga je izročila skrbnemu varstvu gospoda Novaka in dr. Muhovca. Pa vse strogo nadzorstvo ni nič pomagalo. Revež se je ujel na črne oči lepe Alme, ki je zanko dobro zadržnila. Šel je v semenišče, a ušel ji ni. Zasedovala ga je na skupnih sprehodih in se ni strašila niti svetosti stolnice, kamor ga je hodila ob nedeljah in praznikih med deseto mašo s svojimi lepimi očmi, o katerih je tako rad sanjal, motit in vabit.

¹³ Vav se imenuje v hebrejščini črka v.

In res ga je izvabila. Nekega dne ga je kar na lepem zmanjkalo. To me je tako pobilo, da se mi nekaj dni niti študirati ni ljubilo. Semenišče se mi je zdelo brez Nandeta kar pusto in prazno. Bolelo me je tudi, da mi je tako malo zaupal, kajti o naklepu, ki ga gotovo ni bil čez noč naredil, mi niti besedice ni črhnil.

Ko je Nandetova mati zvedela, da je stopil iz bogoslovja, je od same žalosti nevarno zbolela. Povedali so Nandet, da je njeno življenje v njegovih rokah. Edino on jo lahko reši, ako se vrne v semenišče. In fant se je vdal. Zmagala je ljubezen do matere.

In čudno! Ko sem zvedel, da se je vrnil, nisem bil vesel. Spoznal sem namreč, da nima poklica. Duhovnik brez poklica, to je pa težka, jako težka zadeva. Tudi Nande je tako mislil in se pozneje zopet vrnil v svet, to pot pa za vedno. Storil je prav. Bolje pred posvečenjem, kakor po posvečenju.

Isti dan, ko je zapustil iznova semenišče, sem vedel, da sem izgubil tretjega prijatelja. Njegova itak hladna prijateljska ljubezen do mene je kmalu do cela zmrznila.

Šli so od mene vsi trije, Fric, Kermavner in Nande. Ne vrnejo se nikdar več, kakor tudi mladost ne. . .

„Kamen, še ta kamen v vodi se obrne,
le mladost se moja več nikdar ne vrne. . .“¹⁴

Ostali so mi samo še spomini, lepi in prijetni, čeprav tudi nekoliko žalostni.

Zadnja leta se rad sprehajam po starem pokopališču pri Sv. Krištofu, zlasti ob mračnih jesenskih dnevih. Ko ogledujem zapuščene grobove in prebiram obledele napise, mi vstane polagoma vsa stara Ljubljana prejšnjega stoletja iz pozabljenosti. Vselej se ozrem tudi skozi okno v mrtvašnico, ki je navadno prazna in zapuščena, pa zame ne. Jaz vidim v nji na mrzlem kamenu belo krsto polno cvetja, med njim pa Frica s smrtno rano na sencu. Mimogrede se ozrem tudi na tisto zeleno rušo, ki pod njo počivajo od vsega sveta pozabljeni samomorilci. Droben, bosopet otrok leži v travi in se krčevito joka. Tudi to vidim samo jaz in vselej mi postane tesno pri srcu.

Tivolski gozd mi je še vedno ljub in drag. Včasih zapustim belo gozdno pot in stopim na stezo. Komaj se potopim v goščo, že se mi pridruži Kermavner. V rokah drživa prače, pripravljene na strel, oči pa upirava v tla, da bi zasledila stopinje sovražnih Indijancev.

In kadar se peljem čez Borovniški most, se vselej ozrem doli v globel, da vidim streho Nandetove hiše, kjer sem preživel toliko prijetnih ur.

Zares lepo, prav lepo je bilo, čeprav včasih tudi malo hudo, ko smo hodili dijaki krog mesta, ko . . .

Toda, kam sem zašel! Saj to ne spada k „hišnemu redu“ —!

Ker smo imeli ob dveh šolo, so morali dečki in obiski do takrat zapustiti semenišče. Pouk je trajal zopet dve uri. Nato smo šli na skupni sprehod, vsak letnik zase pod nadzorstvom „duktorja“, ki je bil vedno četrtoletnik-prezbiter.¹⁵ Iz vseh letnikov se je sestavila tudi četa bolehnih,

¹⁴ Moravska narodna,

¹⁵ Bogoslovec, ki je bil že posvečen.

ki so hodili bolj počasi, kakor se spodobi bolnikom. To je bil zloglasni „Krepirzug“.¹⁶ Priznam, da to ime ni ne lepo ne dostojno, vendar je pa bistvo stvari precej dobro izražalo. Od tistih, ki so bili v mojem času stalno prideleni bolniški četi, ni nikogar več na svetu, vsi so že pomrli, eden celo v semenišču. Bil je jako pobožen in marljiv fant, doma iz Bohinja, pisal se je pa Preželj. Pri neki priliki ga je profesor Gorenc celo pokaral zaradi njegove pridnosti: „Gospod, jaz vam povem, da se nikar preveč ne učite. Boljši je živ osel, kakor mrtev doktor.“

Čeprav niso bile te besede meni namenjene, sem si jih vendar le dobro zapomnil in se tudi po njih ravnal, Preželj pa ne. Zato smo ga nekega mračnega popoldneva spremili na pokopališče k Sv. Krištofu. Obžalovali ga nismo. Hrepenel je po Resnici, Dobroti in Lepoti. Vse to je dosegel po kratki, nekoliko s trnjem posuti poti svojega življenja.

V tretjem letniku sem tudi jaz hodil z bolniško četo od velike noči do konca šolskega leta. Ko sem nekega dne hitel v učilnico, sem skočil čez pet stopnic, to pa tako nerodno, da sem padel in si nategnil kito. Zdravnik mi je naročil, naj nogo ovijam in varujem. Čeprav sem se točno ravnal po tem naročilu, me ni nehala boleti. Ozdravile so me počitnice. Ko sem šel na Stol, sem še čutil bolečine. Tura na Triglav me je pa popolnoma ozdravila.

Cilj obligatnega sprehoda smo po vrsti določali. Najraje smo hodili proti Ježici ali pa čez Rožnik. Bili so pa med nami tudi nagajivci, ki so nas tja vodili, kamor nam je bilo najmanj všeč. Nekoč vem, da smo se pri taki priliki uprli in nas je nekaj šlo kar na svojo roko. Iz tega bi bila kmalu nastala cela „afera“, ker so nas dolžili, da smo jo potegnili v gostilno.

Kulavic je skrbno pazil, da smo šli vsi na sprehod, in je včasih pregledal vse sobe, če ni morda kdo ostal doma. Samo takrat nas ni gonil ven, če je bilo prav slabo vreme. Sploh je jako lepo skrbel za naše zdravje in je vsakega bolnika prijazno sprejel ter mu pomagal, če ne z zdravili, pa vsaj z dobrimi sveti. Jaz vem to iz lastne skušnje.

Mene je o petkih rada zgaga drla, ker je bil fižol na zelju z maslom zabeljen. Ko me neko veliko noč ni hotel pustiti na počitnice, sem mu v maščevalnih željah to zgago „v obraz vrgel“. Tedaj je kar naenkrat postal prijazen.

„Torej postna jed vam povzročuje zgago? Temu se prav lahko odpomore. O petkih nikar nič ne jejte, pa vas bo zgaga pustila v miru. Sv. Miklavž je samo trikrat na teden jedel, pa je dosegel visoko starost. Pa še vi tako delajte!“

To je bilo prvikrat in zadnjikrat, da sem prosil Ato za „recept“.

Od šestih naprej smo imeli studium do večerje, ki je bila ob osmih. Ker nismo med jedjo brali, je bilo v obednici živahnejše kakor opoldne. Po večerji je bila „prosta zabava“. Nekateri so se porazgubili po sobah, večina se jih je pa zbrala v „kapiteljih“, kakor smo nazivali sklepe hodnikov pod svetiljkami. Kočevarji so imeli svojega, tam na koncu Solzne doline. Bili so veliki „separatisti“, čeprav v tistih časih še nismo rabili tega izraza. Kdor ni bil iz „Kočevske vojvodine“, ni imel pristopa v njihovo družbo. Sicer pa tudi ni nihče od nas vanjo silil, ker so govorili med seboj v kočevskem narečju, ki ga nismo razumeli.

¹⁶ Četa takih, ki so zapisani smrti. Nemški izraz se ne more točno prevesti.

Najglasneje je bilo v kapitelju pred št. 15. Tam so pretresali razna važna vprašanja, pravili so dovtype, dražili se, peli in kadili, dasi kadivci niso uživali posebnega slovesa pri „vladi“, Kulavic je bil posebno gorak nanje, to pa iz zdravstvenih in estetičnih ozirov. Pa res ni bilo lepo, da so večkrat pustili čike na oknu v lončku, kamor so jih metali, namesto da bi jih vrgli med smeti ali pa v peč in tako ravnatelju odvzeli ta ne posebno prijetno dišeči posel.

Neko nedeljo popoldne, kmalu potem ko smo prišli v semenišče, pride Ata v našo sobo (št. 15.) s polnim lončkom, iz katerega je neznanško smrdelo po čikih. V sobi smo bili vsi štirje stanovalci. Mene in Završnika je pustil v miru, ker je vedel, da ne kadiva. Lotil se je pa Klemena, ki je kot navdušen kadivec moral vzeti lonček in ga izprazniti v smeti. Fant je bil zaradi tega tako razžaljen, da je za nekaj časa opustil kajenje, seveda le ob času, ko je bilo dovoljeno.

Cez kak teden se zopet prikaže Ata s čiki in povabi vljudno Klemena, naj jih nese, kamor spadajo. Tamu je pa takoj z nekim škodoželjnim veseljem izjavil, da se je odpovedal nikotinu. (Hinavec! Vsak dan je šel kadiť v podstrešje, pa celo med studijem.)

Nato se obrne Kulavic k našemu četrtemu tovarišu, Janovskemu.

„Ali vi koužite“¹⁷ skušal se mu je po češko približati.

In ker je fant „koužil“, je moral izprazniti lonček, ki ga je bil lončar naredil za lepo dišeče cvetke, ne pa za smrdljive čike.

Po prosti zabavi je bila okrog devetih večerna molitev. Zanj je zvonar pozvonil, kadar je šel Erker v kapelo. Ker je bilo v Gosposki ulici bolj temno, je moral dobro paziti, da ga ni zgrešil ali pa zamenjal s kakim bogoslovcem. Kratkovidnemu Vičeraju se je nekaj takega res pripetilo.

S tovarišem Nemaničem se je v odmoru po večerji vadil v „atletiki“. (Takrat smo imenovali to panogo sporta suvanje). Ko jo je pozneje mahnil proti kapeli, zagleda pred seboj precej širok talar. Ker je bilo v hodniku temno, je bil prepričan, da tiči v talarju Nemanič, kateremu je ostal dolžan nekaj sunkov. Zato porabi takoj to priliko, da poravna svoj dolg. Brez pomisleka zgrabi — špirituala za rame in ga jame suvati s kolenom tja, kamor je najlaže dosegel. Svojo zmoto je zapazil še le tik pred vrati, ko se je gospod ozrl in ga vprašal, če je že dosti. Revež ni mogel od presenečenja niti besedice spraviti iz ust, prav tako kakor takrat, ko se je vadil v prižiganju in je nekaj v spalni suknji in nočni čepici nanj pridivjalo.

Po večerni molitvi nam je Erker razložil še „pike“ za jutranje pre-mišljevanje, nato smo pa polagoma zapustili kapelo in se odpravili k počitku. Kmalu so po sobah ugasnile luči in povsod je zavladal strogo zapovedani „silentium“.¹⁸ Držali smo ga pa le tisti, ki nismo — smrčali.

(Dalje.)

¹⁷ kadite?

¹⁸ Molč.

OSNOVNE ČRTE IZ ŠOLSKE KNJIŽEVNE TEORIJE

PIŠE Dr. I. P

6. Bajka ali mit (mythos = beseda, pripoved) je zgodba, ki pripoveduje o bogovih ali božanskih junakih, herojih (Heraklej, Ahil, Tezej). Sestavno gledane bajke kot bogoslovje i. p. imenujemo bajeslovje ali mitologijo. To je fabulistično oblikovano verstvo poganskih narodov — poganski mit. Najbolj razvito, t. j. vsebinsko polno in dograjeno, pa tudi motivno bogato je splošno znano grško-rimsko bajeslovje. To bajeslovje že Grkom in Rimljanom ni bilo več samo verstvo, marveč — poezija. Tako in še bolj ga občutimo mi. To grško bajeslovje se je ohranilo še kot naivno verstvo v grški narodni epopeji pri Homerju. Umetni pesniki, kot so Vergil (Enejida), Ovid (Metamorfoze), dramatika Ajshylos in Sophokles ga oblikujejo pa že določno kot poetično gradivo. Kot tako živi še dalje v pesnitvah humanistov (Dante, Pekel), renesančnih dob (Palmotić), klasicizma (francoskega, nemškega i. dr.). — Kot simbolno besedje, tako imenovani mitologični aparat, pa ga srečujemo do naše romantike. (Mušicki, Prešeren: darov potrebnih Pluta i. p.) —

Poleg Grkov in Rimljanov pa še starejših narodov, Egipčanov, Asircev, Indov i. dr. imajo ohranjenega več ali manj bajeslovja tudi narodi, ki stopajo šele po Kristusovem rojstvu v zgodovino, n. pr. Germani. Tudi Slovani imamo medle sledove o svojem prvotnem verstvu. (Imena bogov Triglav, Daždbog, Svetovit i. dr.) Čistih bajk nimamo, ohranjeno je naše bajeslovje le motivno v pripovedkah, narodnih pesmih, narodnih običajih in vražah. Ostanke prvotnega našega bajeslovja so vesti o kresnikih, vilah, rusalkah, povodnem možu, sojenicah, zmajih in škratih, žalik-ženah, o Zlatorogu in Kurentu, ki se je, kot priča Valjavec, celo imensko preedel v krščanskega svetca: Karanta.

Vsemu temu bajeslovju je skupna predstava dualističnega verskega nazora, svetlobe in teme, sončnega junaka, ki premaga temo, bogovi so posebljene prirodne sile v kolikor so človeku koristne ali škodljive.

(Ne zamenjaj z bajeslovnimi bitji alegoričnih personifikacij kot so n. pr. Germanija, Slava i. p. (Čitaj zgodbo o Kurentu — Čit. I. št. 8 in jo primeri z metamorfozo pri Ovidu in z opisom vesoljnega potopa v svetem pismu! Poišči še druge sličnosti med slovanskimi bogovi in heroji pa grškimi ali germanskimi!)

Drugotna tvorba, nekaj poganjek ob bajki je paramitija. Taka je zgodba o Herakleju na razpotju ali Herderjeva o pojočem labodu. Labod prosi Zevsa, naj da tudi njemu petje. Zevs mu ustreže, a svoj dar omeji. Labod mora umreti, čim je pel. Odtod izraz „labodji spev“. —

7. Pripovedka (srb. priča, nem. Sage) je bajki dvojnica. Lahko trdimo, da imamo tip bajke v označbi, ne da bi imeli zgledov zanjo. Ob tem, po grških bajkah odmišljenem vzorcu, določamo, kaj je pripovedka. Videli smo, da je že grška bajka nastala tako, da je vera ugasnila, a zgodba ostala. Verstvo starih Germanov ali Slovanov pa je kar nasilno umiralo. Preglasil ga je novi Kristov nauk. Prva lastnost pripovedke je torej, da je sicer tudi tu še ohranjen prvotni dualistični nazor o svetlem in temnem, a že tudi več in manj v smislu dobrega in zlega, prav tako

kakor v Danteju, čigar Peklo je krščanska predstava in čigar Haron je bajeslovni grški. Druga posebnost pripovedke je ta, da tu prvotni bogovi in heroji dobijo že čisto človeški izraz, da, celo zgodovinsko poznano ime, kakor priča n. pr. nemška pripovedka o Sigurdu, ki je poznejši Siegfried iz Dolnjih dežel, ali Brunhilda, ki je prvotna Valkira (bojna vila) in pozneje le izredna žena, soproga burgundskemu kralju Gunterju. Zgledi takih pripovedek so se ohranili tudi nam, n. pr. v pesmi o Pegamu in Lambergarju. Prvotno bajeslovno jedro je bil dvoboj med svetlim in temnim božanstvom (prim. Tezej in zmaj, Siegfried in zmaj, Sigurd in škrat, apokrifni sv. Jurij in zmaj, Odisej in Polifem, Zevs in giganti i. p.). Prvotni „Pegam“ je zmaj s tremi glavami. Potem je človek s tremi glavami, potem je hrust, ki ga ščitita na vsaki strani po en hudič in nazadnje je zgodovinski Pegam — Vitovec. Tako je tudi Trdoglav (v istoimenski pesmi) bajeslovno jedro, Musa Kesedžija s srcem, na katerem spi kača, i. p. Heroične zgodbe starejšega data se prenašajo na mlajše zgodovinske osebnosti: za kralja Ermanriha v nemški pripovedki stopi Etzel-Atila, na mesto nepoznanega heroja bajno zgodovinski Momčil (Ženidba kralja Vukašina) i. t. d. Pa tudi zgodovinski dogodki sami nudijo pripovedki nove snovi: trojanska vojska, Huni, Avari, Turki. Tako dozori v pripovedke o resničnih zgodovinskih narodnih junakih, v pesmih, ki se ciklično skupljajo ob ta osrednja lica, v pesmih poedinih (o Odiseju, Kraljeviču Marku, Igoru, kralju Matjažu, Teodorihu, — Dietrich von Bern i. t. d.), iz katerih zrastejo ponekod narodni epi. —

(Premišljaj osredje, v katerem je narodni pesnik občutil Lambergarjev (Vombergar!) boj s Pegamom (viteški turnir!), srbski pevec boj kraljeviča Marka z Muso Kesedžijo! Primeri s tem osredje pripovedek o Iliji Murovcu in Petru Klepcu! Presodi, koliko je nepristnega v Trstenjakovem zapisu o kralju Matjažu. Citaj: Sam — Cit. I. št. 10, Zora in Sonca, Kralj Matjaž in Alenčica (novelski motiv), Kelemina, Bajke in pripovedke, Terdina, Netek — Cit. II. št. 5, Srbske jun. pesmi predkosovske; Zidanje Skadra, Ženidba kralja Vukašina i. dr.)

Svojevrsne so ajiologične pripovedke (*aitia* = vzrok), ki razlagajo razne zemeljske spremembe in elementarne dogodke: postanek jezer, udor gorovja i. p. (Etna — Zevs in giganti, Rabeljsko jezero i. p.). Z verstvom v zvezi je nastopanje živali v bajki in pripovedki. (Egipčansko verstvo o preseljevanju duše v živalsko telo, Apis, skarabej i. p. Zevs se preodene v laboda; Orion spremenjen v jelena; Arahne v pajka (Ovid), in kot taka še v Dantejevem Peklu, Kirka in Odisejevi tovariši i. p.) Kadar postanejo živali same po sebi v nekem svojem tipičnem značaju (lev — kralj, lisica — zvita, pes — požrešen i. t. d.) nositelji zgodbe, dobimo živalsko pripovedko. Primeri so: Valjavec, Boj med psom Belinom in volkom, nemška Ecbasis cujusdam captivi, francoski Roman de Renard in nemški Reinhart — Goethe: Reineke Fuchs — Lisica zvitorepka.

Z rastočo kulturo je naivno živalsko pripovedko preobrazil čas v poučno, — večinoma satirično zgodbo, ki biča pod krinko živalskih fiziognomij človeške slabosti. V tem oziru se je razvila kot izraz posebne umske izobrazbe tipično svojstvena basen.

Basen (fabula, Fabel, prim. etim. ba-jati, fa-ri, ba-jka in pe-sen!) je vsebinsko trpko enotna in strnjena zgodbica, v kateri delujejo živali

v tipični enostavnosti svojega značaja. Z zgodbo je vezan pouk ali nauk, ki sledi pripovedi kot prislovica. Mnogo je takih prislovic, ki se jim je morda zgodba pozabila, n. pr. pregovoru, da gre osel le enkrat na led. Prvotni tip te vrste, ki je prastara in zlasti na vzhodu doma, (dokler in kjer je bil človek živo v zvezi s naravo), nam nudi prvi Grk Ezop. Po Ezopu je pesnil rimski Phaedrus, ki že svojega uzornika uvaja v basen kot delujočo osebo. Basen je bila poslej v šolah ves srednji vek v časti. Luther priporoča za branjem svetega pisma berilo basni kot izredno koristno. Prvotni tip klasične basni je spremenil Francoz Lafontaine, čigar živali govorijo v duhu in izrazu baročnega okusa. Podobno delata še Nemeec Gellert in Rus Krylov. Nemeec Lessing (prosvetljenec, kritičen, nepesniški) je vrnil basni njeno jedro obliko. Slovencem so pesnili in presajali basni Jurij Japelj, Val. Vodnik (Kos in sušec), Slomšek, Stritar, Kette i. dr. Značilno obliko ima basen pri Dositeju Obradoviću. Kratko, ezopsko stisnjeno zgodbo prerašča kot izrazito poseben del bohotno zgovorni nauk z razlago.

(Čitaj: Čit. I. Jež in lisica, Lisica in kozel, Slavec in orel; Čit. II. Krokavica in lisica; Lanx Satura, Phaedrus; Obradović, Basne.)

(Dalje.)

V ŠUMU VETRA ...

SFINKS

V šumu vetra, v misli potopljen, stopam mimo kamnatih ograd — kot skitalec truden, izgubljen, ki ga mučita bolest in glad.	Kamen, kamen ... Ah, da bi bil kruh, svež in voljen, dober in sladak ... Ali kamen mrtev je in gluhi, kakor moje misli je težak.

To je bedni Kras: uporen hrast sredi trdih, sivih kamenov se bori za svojo ubogo rast, kakor človek za življenje sred valov.	V šumu vetra razdvojen, mračni preko trdih stopam kraških tal — in ne vidim, da je razkodran rožnato obzor in ves svetla ...

VEČERNI OGNJI

MOJMIR GORJANSKI

Ob robu njive ognji plamene v večer teman
in suha stebela trav in žit zgorevajo ob njih.
Prek jase od gozdov sem čez se razmotava dih
jesenskih poznih sap in trudno lega sred poljan.

Tedaj, ko v glubo noč bo zadnji plamen onemel,
bi rad na temnih njivah čisto sam ostal.
V mrakovih črnih, sredi senc bi v sebi luč prižgal,
da novi ogenj sredi njiv do svetle zore bi gorel.

IVANU PREGLJU ZA PETDESETLETNICO

GOVORIL V V. a RAZREDU DRŽ. KL. G.M.N. V LJUBLJANI — IVAN ČAMPA

Véliki sejavec!

Gledal moža sem,
ki v naših je poljih
klena semena v kadeče se brazde sejal,
ko je sonce zlatilo ozare.
Pet križev je nosil na plečih,
posodo sejerno v levici,
z desnico je zrnje pršil.
Sonce ga žgalo je v lice
in znoj mu raz čelo je curkoma lil —
a on je sejal
in čimbolj je z desnico zamahoval,
v sejavnici zrnja biló je temveč.
Ni gledal za sabo,
le prédse, v razóre prostrane,
še néposejane
je vpiral oko
in prosil Nebo,
da zrnje stoteren bi sad obrodilo.

To si Ti!
Dokaj vodé po strugi soški je v morjé izteklo,
kajkrat Te srce od žalosti je peklo,
odkar so rojenice se bilé sklonile
nad Tvojo zibelko in so peró Ti prisodile.

Tako si zatopil se v bitje in žitje
slovenske nravi,
da ni Ti ostala prikrita najmanjša
slabost in odlika in žalost in radost
teh čudnih ljudi.
S peresom si spretnim

Še bodo zarje Vidove žarele,
še bodo se v Primorju naše pesmi pele,
še se bo srce topilo Ti v akordih svetolucijskih zvonov,
še boš sanjal po Tolminskem o usodah daljnih dnov —
to vérujemo Ti in jaz in vsi,
ki pôlje jim po žilah bratska kri.

Zato za petdeseti rojstni dan ne bomo Ti nosili cvetja,
le to Ti vsi srčno želimo,
da videl bi nekoč svobodno domovino
in bi zapel nam sveto himno Vélikega razodetja!

zdaj pel po dekliško,
zdaj rjóvel ko lev si,
zdaj molil ko dete,
zdaj klet po tolminsko,
zdaj gladil in božal,
zdaj bičal in grajal
in zopet smejal se in zopet jezil.

Zdaj glej, sejavec, polje zórno,
zdaj vrzi ponosno čézenj oči,
saj tri desetletja si delal neumorno
in tisoče štiri popisal si belih strani!

*

Slovo jemalo je poletje
in umiralo njegovo cvetje,
ko iz vélikega kaosa motal se svet je
in ískal si novih poti.

Rapallo, zgodovine naše črni dan!
Le molče smo ihteli,
ko so nam vzeli
sončno goriško stran.

Kako je Tebi, véliki sejavec, biló tedaj,
ko so pripravili Te ob domovino
in vzeli Ti radost edino?
Je Tvoje srce veselo še kdaj?

Toda: čeprav je silen jarem tuj,
ne obupuj!

JESEN

JANEZ VESEN

Ob beli poti, ki v daljavo se gubi,
vejevje v sivo se nebo je razklenilo
in ko da se neskončni svod je nanj oprl,
drevo osamljeno se je upognilo.

Čuj, ali vzdihnilo je v umirajoči čas?
Utrujen romar je prisluhnil in leden
obroč oklenil je tesno srce
in težka slutnja udarila je vanj: Jesen!...

RAZTRESENI PROFESOR

UMEN

Na košenici pri cerkvi sv. Miklavža na Gorjancih sta stala dva zašita in zamazana šatora, taborišče osmih n—ških študentov: Ratajevega Lojzeta, Mačjakovega Toneta — — — pa kaj bi našteval! Saj niso imena važna. Sedeli so krog ognja, zakaj bil je večer. Plamen se je dvigal in pojemal, kakor bi segal po nečem nedosežnem in zopet utrujen padal. Ozračje je rahlo soplo in s svojim mehkim dihom vznemirjalo listje, da je šumelo, rahlo, pojoče, ko da bi bilo iz tankih, pretankih srebrnih ploščic. Rekel sem, da so sedeli študentje okrog ognja. Bili so tihi, mirni, kakor splašeni. Nemo so zrl v rumeni plamen. Tedaj je rekel Ratajev Lojze svojemu sosedu Ivanu Ogorku:

„Ti, daj no, povej nam kaj!“

„Ko pa ne vem nič!“

„Veš, veš!“ so pritegnili drugi.

„Če pa ne znam! Res, da ne!“ se je otepal Ivan. „Pa naj pove Francelj kaj! Zakaj bi vedno govoril le jaz?!“

„Jaz ne vem nič,“ je priznal Francelj.

„Saj jaz tudi ne, pa vendarle moram pripovedovati!“ se je zopet pri-
toževal Ivan.

„Kaj se boš delal ponižnega, ko vemo vsi, da znaš zanimivo pripovedovati!“ je zadel Tone Ivanovo samoljubje.

Ko je Ivan videl, da se jih ne more ubraniti in ker mu je dobro delo Tonetovo laskanje, je dejal:

„Pa bom, no, če nihče drugi ne zna! Ste že slišali ono, kako sva z našim profesorjem Jožefom Sapo iskala neko pesem?“

Enoglasno: „Še ne!“

— No, pa dobro! Veste, da s Sapo stanujeva v isti hiši. Pa me dobi nekoč na stopnicah in mi pravi: „Vi, bi šli danes z menoj? Obiskala bi nekatere gradove in graščine tu po okolici. Izgubil sem namreč prepis neke pesmi, ki sem jo hotel vplesti v svoje delo „Razvoj narodnih cerkvenih pesmi“, pa bi jo sedaj zopet rad poiskal.“

„Seveda bi šel, še prav rad, gospod profesor,“ sem mu svetohlinsko odgovoril, čeprav bi stokrat rajši šel z vami breat žogo.

In res sva šla drugi dan ob osmih od doma. Dal mi je papirnat zavoj in pripomnil:

„Tukaj je pa malo kruha in salam, da med potjo ne bova stradala, zakaj v slabem slučaju se ne bova vrnila pred nočjo domov.“

Slaba tolažba zame, ki sem zavidljivo mislil na vas, kako že tekate za žogo.

Najprvo sva hotela na Tabor in zato sva morala preko mostu. Tu pa so barvali ograjo. Sapa pa ti je v svoji raztresenosti trepljal po še sveže pobarvani ograji. Jaz si ga seveda nisem upal opomniti, mislil sem si: „Gospod že vedo, kaj delajo. Bog ve, čemu je to dobro.“

Pa to pot Sapa res ni vedel, čemu je tisto bilo dobro, zakaj, ko je bil opazil rdeče zamazano roko, se je sam nase razjezil:

„O jej-jej-jej! Jaz tepec perfektni!“

In — si je obrisal umazano roko v črne, še nove hlače.

Pa prideva na Tabor. Tam sva videla čedno oblečeno dekle, ki je sedelo na ograji in nekaj prepevalo. Gospod profesor se je pred njim galantno ustavil, se globoko odkril in začel:

„Čast mi je, velecenjena gospica, prositi vas — — —“

Tedaj pa je opazil, da se ‚velecenjena gospica‘ nekam začudeno drži, in je pristavil:

„— — — Saj ste vi oskrbnica, kaj ne?“

„O ne! Jaz tu le krave pasem,“ je povedala in je pokazala na pasočje se govedo — „kar v grad stopite, pa boste dobili gospo.“

Sapa se je lepo zahvalil in stopila sva skozi velikanska vrata na dvorišče, s kamenjem tlakovano. Tu sva zagledala debelo žensko, ki je nekaj vreščala nad posli. Gospod profesor je pristopil k njej in dejal:

„Ej mamica, bi mi povedali, kje naj dobim gospo oskrbnico?“

„Mamica‘ pa je oprla debele roke ob svoje debele boke, zviška pogledala nanj s svojimi očmi, skoro popolnoma skritimi v gube zamazčenega obraza, in kar neprijazno odgovorila:

„Oskrbnice vam ni treba dolgo iskati, zakaj to sem kar jaz. Kaj bi pa radi?“

„Oprostite, oprostite! Veste, velespoštovana gospa —“

„Nič gospa, sem še gospodična!“

„No, pa velespoštovana gospodična oskrbnica, izgubil sem prepis neke zelo važne narodne pesmi, brez katere ne morem izdati svojega življenjskega dela „Razvoj narodnih cerkvenih pesmi“. Zato vas prosim, cenjena gospodična oskrbnica, da mi dovolite, pogledati v grajski arhiv, se li ne nahaja morda original te pesmi v njem!“

„E, pri nas nimamo nič pesmic, imamo same račune. Vse seveda plačane. Kdo pa pravzaprav ste, če smem vprašati?“

„Jaz sem dr. Jožef Sapa, profesor iz N. — In ta — tedaj je pokazal name — je moj učenec, ki mi bo pomagal iskati pesem.“

„Kar malo počakajta, moram še iti gledat v hleve, ali so hlapci dali živini krme.“

„Pa bi ne smela iti midva takoj sedaj v knjižnico, da se ne bova preveč zamudila?“ je prosil profesor.

„E, le pri vratih počakajta! Zadnjič mi je nekdo odnesel tri lonce in svinjsko gnjat iz kuhinje, ko ni bilo nikogar gori. Zato je treba biti previden.“

In zato sva morala čakati, da je oskrbnica vse opravila, šele potem naju je spustila v knjižnico. Tam sva brskala do enajstih — zaman. Lepo sva se poslovila in dirjala na graščino Ajdenšperk, od tam zopet na Šentjošt, premetala vse knjige — pa pesmi ni bilo.

Sonce je že zahajalo, s profesorjem pa nisva bila še nič zaužila. Zakaj v svoji vnemi je pozabil na vse, samo na svojo preljubo pesem ne.

„Moja pesem, moja pesem!“ je venomer vzdihoval

Jaz sem pa potihoma mrmral:

„Moj lačni želodec, moj lačni želodec!“

Glasno si pa nisem upal opozoriti gospoda profesorja, zakaj bil sem preolikan. Moj trebuh se pa ni nikdar učil olike in je neženirano opomnil Sapo.

„M-m-mrrr!“ mu je v svojem jeziku povedal, da je lačen

„O jej-jej-jej! Vi še niste nič jedli! Oh jaz pozabljivec! In vi morate stradati!“

Že sem začel odvijati papir, veselo pričakujoč, da bom dobil kaj pod zob, pa sem se zmotil.

„Moja pesem, moja pesem!“ je zopet zaječal gospod profesor in dirjal kot obseden naprej.

Udal sem se v svojo žalostno usodo in brez upa šel za njim.

„Moja pesem, moja pesem! Še na Visoki grad pojdiva, mogoče bom le še danes dobil pesem! Bova že kje v kakem kozolcu prenočevala, saj je poletje.“

Čisto omamljen od groznega, naravnost nečloveškega sklepa sem se brez moči naslonil na drevo. Toda, ko je sila največja, je božja pomoč najbližja.

Gospod profesor se je udaril z desnico po čelu, da sem se kar čudil, da mu ni počilo:

„Čemu se pač goniva od gradu do gradu? Sedaj sem se spomnil: Te pesmi nisem dobil v nobenem gradu; to je bila neka druga; to pa mi je poslal nekdo od mojih prijateljev! Joj, pa kateri? Že zopet sem pozabil in pisati bom moral vsem prijateljem in znancem, ni spak, da ne bom pravega dobil! To bo spet truda! Moja pesem, moja pesem, kdaj te bodo spet videle moje oči?“ je obupano dejal, nato pa pristavil: „Sedaj, ko ne greva na Visoki grad, lahko malo počineva: gotovo ste že trudni.“

Ko da sem pričakoval teh besed, sem se zavalil na travo ob cesti. Gospod profesor je opazil zavitek.

„Ah, vi revež še niste jedli? Pa zakaj me niste prej spomnili?“ in je začel odvijati papir.

„Moja pesem, moja pesem,“ je zavzdihnil žalostno, da se mi je kar zasmilil, potem pa je debelo gledal na papir, v katerega so bile salame zavite, in mrmraje prečital:

PESSEM NA SVETI VEZHER.

Lubi moi gregor, kaj menish, kaj je to,
Kak ludje gredo od vsih krajo nizoi
More bit kej noviga,
Nedo upije hopsasa,
Slisem da klizhe valentna muhouza.

Potem pa je skočil kakor obseden pokonci in vpil ko nor, vihteč zamašeni list zmagoslavno po zraku:

„Moja pesem, moja pesem! Hevreka, hevreka!¹ Živio-o!

Jaz sem mislil, da je od prevelike žalosti za pesmijo izgubil um. Potem sem pa le razumel položaj: na papirju je bila zapisana pesem, katero je imel Sapa za izgubljeno. Doma je bil v list zavil salamo, potem pa sva ves čas iskala pesem, ki sva jo — nosila s seboj. In zato sem moral dirjati iz gradu v grad in poslušati, kako mi je trebuh tožil svojo lakoto! O, ironija usode! —

„No, pa si dejal, da ne veš nič!“ mu je prijateljsko očital nekdo iz družbe.

„Sedaj pa pojdimo spat,“ je ukazal Ratajev Lojze, ki je bil nekak glavar. „Jutri zgodaj gremo na Jero!“²

„Le pojdimo, jaz sem že zaspan!“ je rekel Tone, ki je že lezel z glavo naprej v šator.

¹ Hevreka = našel sem.

² Sv. Jera = glavni vrh v Gorjancih.

SVETI NIKOLAJ

ČUDEŽNA IGRA V 5 SLIKAH
PO WILLRAMU PRIREDIL JOŽA LOVRENČIČ

TRETJA SLIKA

GOZD. — SV. NIKOLAJ
V RAZGOVORU Z ANGELČKOM

SV. NIKOLAJ

Zdaj, bratec krilatec,
pa se oddahniva
in malo počijva!
Res, ti imaš prve noge,
a moje so stare in truden sem že.

ANGELČEK

Dolgo, dolgo sva hodila,
pot je tudi mene utrudila
in upehan rad
legel bi že spat.

SV. NIKOLAJ

Glej, tu ob drevesu lezi v mah
in zasanjaj, nič naj te ob meni ne bo strah!
(Sedeta in angelček se brž uleže.)

ANGELČEK

O, kako lepo ptički pojo!

SV. NIKOLAJ

To niso ptički — angeli so.

ANGELČEK

In kako čebelica brenči, brenči!

SV. NIKOLAJ

Tiho, oči zapri in zaspi!

ANGELČEK

(V polsnu, kakor bi oponašal čebele.)

Mmm ... Mmmm ... Mmmm ...

SV. NIKOLAJ

Zdaj, mali, le spančkaj
in sladko sanjčkaj!
Tudi jaz, tudi jaz
bom počival ta čas,
da noge pozdravim,
preden se odpravim
zopet na pot v vse strani ...

(Zaspi. Medtem se približajo hudobci.)

PRVI HUDOBEC

(Zamahne z rokami, pridušeno, jezno sikajoče.)

Tiho, peklenski brat, da se kdo njiju ne zbudi!

DRUGI HUDOBEC

(Prileti oprezno po prstih, obstane, motri
speča. Živahno.)

Oni, ki ima tako svet in pobožen obraz,
znan se mi nekam zdi ...

Je, on je, ki leto za letom prav ta čas
vse hiše obiskuje,
da otroke obdaruje,
a poleg njega oni mali,
glej, kakor bi ga bili iz nebes poslali,
tako je ljubeč in sladak,
da se kesam, da jaz nisem tak!

TRETJI HUDOBEC

Poslušajte, kako stari smrči,
ko da v kotlu kipi, ko se kuha!

ČETRTE HUDOBEC

Gotovo ga tare naduha!

TRETJI HUDOBEC

Nikolaj so mu pri krstu dali ime,
čudno ime, ki mi v glavo ne gre,
in škof je bil svoje dni ...

PETI HUDOBEC

Nehaj že premikati čeljusti
in nič več se ne širokousti —
mene poslušajte, ki mi mož ni tuj!

ŠESTI HUDOBEC

Pripoveduj, pripoveduj!

PETI HUDOBEC

Ta mož je plemenitega rodu,
že kot otrok bil poln je božjega strahu
in molil je, se postil in pokoril ...

TRETJI HUDOBEC

(Jokajoče.)

Preklete, da jaz tega nisem storil,
dokler je čas bil one dni,
ne bil sedaj med vami bi, peklenski psi!

ČETRTE HUDOBEC

Le cmeri se in tuli zdaj,
ko si za vedno si zapravil raj,
a dravec, motiš se, veš, če bi menil,
da z jokom vrata vanj si boš odklenil!

PETI HUDOBEC

No, no,
kaj drli bi se zdaj tako!
Poslušajte, če hočete, da vam povem,
kako je še bilo z možem le-tem!
Voljno je stradal in cerkve obiskoval
in kar mu oče je zapustil, je prodal
in izkupiček razdelil med uboge,
postal je škof in čudeže je mnoge

v življenju že napravil:
miril valove je, bolne ozdravil,
a zdaj že kaj stoletij v Bariju počiva
na Laškem v zlati krsti in dehteče olje se izliva
iz trupla svetega . . .
(Četrty hudobec se zakrohota.)
Ne krohota, pesjan, se mi v obraz!
No, tega videl nisem jaz,
a res je le, da iz telesa svetega
balzam dehti, ki tako moč ima,
da je ob njem premnog
bolnik že ozdravel ubog!

ČETRTHI HUDOBEC
(Bridko.)

O blagor vam, svetniki vi,
vse čase vsepovsod
vonj rajski širite, a mi
na večne čase smod!

ŠESTI HUDOBEC
(Zagrenjeno.)

Kako ga sovražim ta srečni rod!
Svetnik tu in ta otrok zlati
mirno moreta spati,
a jaz moram goreti
in moram trpeti
in konca ni in ga ne bo —
o . . . o . . . o! . . .

TRETJI HUDOBEC
(Rogajoče.)

Ah, kaj bi s svetniki,
naj so že majhni ali veliki!
Vsi so postili se, vsi so molili,
tiho, tiho po cerkvah hodili
in ljudi pred grehom svarili,
da so jih obnoreli,
in miru prej niso imeli,
dokler se z bičem, šibami
niso pretepli do krvi
in se tako baje rešili groznega gorja
slasti . . . haha . . . haha! . . .

PETI HUDOBEC
(Zbadljivo.)

Lepo govoriš
in kar cel pesnik se mi zdiš,
preučen si, bi rekel,
da bi se z nami pekel!

DRUGI HUDOBEC

Pst . . . pst! . . . Stari se giblje, buđi,
glejte, že si mane oči
s svojo belo, belo rokó, polno brazd in gub —
skoraj se mi smili in mi je ljub!

PRVI HUDOBEC
(Šegavo.)

He, kaj, če krošnjarja Nikolaja
podražili bi vsi kar od kraja

za kratek čas —
začel bi pa jaz!

DRUGI HUDOBEC
(Dovtipno.)

In malega — če bi zvezali
in šuporamo ga pobrali
tako . . . in hajdi z njim! . . . Pri moji veri,
kako se dere in kako se cmeri,
ko da bi šel v pekel! (Odleti z otrokom —
angelčkom, ki ga je med govorom zgrabil.)
(Ples hudobcev. Sveti Nikolaj se zbudi in
zgrabi prvega hudobca za uho.)

PRVI HUDOBEC
(Cmerikavo.)

O, pusti me, pusti me, prosim lepó,
kaj te le briga moje uhó!

SV. NIKOLAJ
(Odločno.)

Nič prej, nič prej te ne izpustim,
dokler otroka spet ne dobim.
Nebeščan je že in zamañ
se trudite, da ga dobite v svoj stan

PRVI HUDOBEC

Preneumno je to!
Kaj pa se klati in stika tod,
če spada med nebeški rod!

SV. NIKOLAJ

To ste junaki, hudobci, ho,
za to je treba poguma in moči,
da odvedete otroka, ki spi!

PRVI HUDOBEC

Kakor nam pride pač kdo pod rokó,
tako svoje ljudi pobiramo
in nikdar ne izbiramo in nikjer,
zakaj vsega se držimo zvestó,
kar nas je naučil lucifer . . .

TRETJI HUDOBEC

Ha, godrnjaški stavec, nič ne besediči
in pojdi po svoji poti
in bodi vesel, da se kdo nas te ne loti,
saj veš, da ni se šaliti s hudiči!

SV. NIKOLAJ

O, videli bomo, kdo je močnejši, vi ali jaz!
Počakal bom samo še kratek čas:
ako otroka dobim,
bo dobro za vas, vas v miru pustim,
sicer nadangela pokličem Mihaela! . . .

PRVI HUDOBEC

Glej, glej, kako se važnega dela!
Sicer se mi zdi,
da luciferja se res ne boji
in da vse naše početje
nič ga ne splaši, ker svet je!

TRETJI HUDOBEC

Staviva, pobožni mož,
da Mihaela zaman klical boš!

SV. NIKOLAJ

Mrkač iz peklá,
prav, stava veljá!
Še to se zmeniva, kaj
mi delal boš, če malega dobim nazaj!

PRVI HUDOBEC

S kožo in dlako tisoč let,
bom tvoj hlapec in sluga vnet,
a s čim mene nagradiš,
če malega ne dobiš?

SV. NIKOLAJ

Povej, kaj bil bi tvoj predlog?

DRUGI HUDOBEC

No, ker si menda hitrih nog,
da bi te nihče ne prekósil,
pa bi tisoč let drva v pekel nam nosil.
Ha, to bo kres,
ko luciferju bo svetnik dobavljal les!
(Peklenski krohot.)

SV. NIKOLAJ

Stava drži — a porog peklá
pri tej priči nehá!
Pomagaj, Mihael, nebeški voj,
a ti izpred oči, peklenški pozoj!

(Sv. Mihael se prikaže
v čudoviti svetlobi z bleščečim mečem.)

SV. MIHAEL

Kdo je kakor Bog!
Smeji se vašemu posmehu in kaznuje vaš porog.
Njegovo je nebo, njegova zemlja in njegovo vse,
kar grešno ni in angelsko mu čisto je srce!
Vi pa — zavrženi — ki krivda vas
odtrgala za večni čas
je od Njegovega srca,
izginite mi tja, kjer vnanja je temà!
(Vsi hudobci razen tretjega izginejo. Nastopijo angeli. Rajanje angelov z angelčkom.)

PRVI ANGELO

Spaček rogaček,
kaj prhaš ko maček?
Reomir kaže
in nič se ne laže
trinajst stopinj —
v taki toploti
prijetno pač bo ti,
ki pekla si sin!

DRUGI ANGELO

Spaček rogaček,
le bodi junaček,
pa kar nič ne toži.

ko svetec naloži
na pleča tovore
darov ti, da v dvore
in v kočice nosil
jih boš kakor osel!

TRETJI ANGELO

Malo potú nič ne dene,
rdeča lica boš dobil
in še željo ti prežene,
da bi v peklu se smodil!

ČETRTI ANGELO

Spaček rogaček,
ti kopitlaček,
če bi kopit ne imel
in če bi tako ne smrdel,
kaj bi tajil,
potem dečko res čeden bi bil!

PETI ANGELO

Zvija se, joče spet,
ker je za tisoč let
rešen iz jezera
ognja peklenškega,
mesto bi vriskal, pel,
da je na hlad prišel!

ŠESTI ANGELO

Bratje, le zmerno
težo večerno
mu naložite, da ji bo kos!
Glejte, že kloni,
da se nasloni
kar na svoj nos!

VSI ANGELO

Ded tvoj je belcebub,
belcebub, črni spak,
ti pa si vnuk mu vrag,
vendar, rogaček, boš
tisoč let nosil koš,
kakor si rekel,
ker si opekel
s stavo se svojo zdaj —
zmagal je Nikolaj,
s kožo in dlako
delaj mu tlako!

ČETRТА SLIKA

V OTROKOVI DOMOVINI

MATI

(Ogleduje igrače umrlega otroka in obuja
žalostne spomine.)

Tu vse stvari njegove so,
s katerimi se je igral lepo:
železnica, piščalka, žoga pisana,
in sabla, boben in čaka operjena,
ostroge, sedlo in konj vran,

ki ga je jahal dan na dan,
ko se nad Turka je ravnal,
da bi prek meje ga pognal . . .

(Ihti.)

Kako nocoj se deca veseli,
a kdo naj mojega otroka obdari?
In, kdo za božič, god veselja in miru,
naj zlatemu bo sinku mojemu
drevesce okrasil in svečke mu prižgal,
kot vsako leto sem mu jaz jih dosihmal?
O, božič — brez otroka — brez moža! —
Srce mi počí, ne dočakam ga!

KROJAČEK

(Potrka in vstopi sladek in gladek.)

Dober večer, ljuba gospa, vam želim,
krojač sem in prosim lepo, če kaj dela dobim.

MATI

Pri meni zastonj ste potrkali, zastonj prišli,
jaz vdova sem in žalujem,
lepih oblek nič ne potrebujem.

KROJAČEK

Vidim, vidim, solzijo se vam oči.
in ne, ker me radovednost ima,
ne, le ker sem sočutnega srca,
bi rad za vzrok vaše žalosti znal,
da bi potem — če že ne pomagal, pa vsaj
svetoval.

MATI

O, od žalosti pulim si kar lasé,
ker smrt mi vzela najljubše je.

KROJAČEK

Zahvaljen Bog Oče na vekomaj!
Vaš otročiček je angelček zdaj.
In če dovolite, takoj, takoj
(Izvlače mero)
vzamem vam mero za žalni kroj.

MATI

In mož, oče že leto in dan
je tako daleč, nihče ne ve zanj;
umrl je, ponesrečil se kje,
v kaki puščavi tuje zemljé
so ga pogrebli, če ni v morjé
z ladjo pogreznil se, da ga ne bo
nikdar več videlo moje okó. —
Dajte, mož, in povejte samí
kako naj žensko srce vse to preboli?

KROJAČEK

(Pobožno tolažeče, pa spet poslovno vsiljivo
živo, nato šegavo.)

Pogum in proč jok!
Saj dober je Bog
in po pravici slavi se Gospod,
da vdov tolažnik je in oče sirot. —
In potem, ljuba gospa,
jaz do minute točno napravim, kar se mi da,

in moj svak —
rečem vam, poštenjak! —
v zalogi po ceni ima pravo svilo —
in kar bi stroškov bilo,
no, o tem bi se že doménili! . . .
Pred vsem pa glejte, da se boste potolázili —
Otročiček — sevé — več ne ozdravi,
ker kar je mrtvo, je mrtvo — sveto pismo pravi.
A kar se vašega gospoda soproga tiče,
ga ni treba še šteti med mrličé,
saj v povestih nenavadno ni
in kajkrat se v življenju tudi pripeti,
da dolgo, dolgo izgubljeni
se nepričakovano vrne k ženi.
Mož naše sosede,
poslušajte moje besede,
ki je bil v Rusiji ujet
in ustreljen in mrtev sedem let
in so zanj že črno mašo brali
neke noči, ná, pa so po odgonu domov ga
prignali.

in zdaj spet lepo živita v dveh,
reči moram, v vzpodbudnem miru,
ki se neredko umakne prepiru
prav ko v predvojnih dneh! . . .

MATI

(Zase, a vendar tako glasno, da jo krojač sliši.)

Mož pa že take klati,
da se kljub žalosti moram smejáti!

KROJAČEK

Saj to sem hotel, da bi vam mogel žalost
pregnati.

MATI

Kako, da ste tako veseli,
ko revež ste in marsikaj,
kot vem, do zdaj
ste tudi pretrpeli!

KROJAČEK

Jaz ljubim svoj poklic kot božji dar
in sem zato vesel vsekdar.
Kakor Bog, ki je ustvaril vse ljudi,
tudi jaz ustvarjam vse dni in noči.
Saj veste, krojač obleko naredi,
a obleka dela človeka —
tako je že od pamtiveka
in nič ne dá se spremeniti,
božje delo mora krojač spolniti,
da je popolno kot se spodobi
v tej ali oni garderobi.
Kaj pa je človek? Košček ila,
ki ga je božja roka traktirala
pa ga še gladko polirala
in čeprav tudi dušo je dobil,
popoln človek le še ni bil!
S šivanko je moral priti krojač
in ustvariti obliko hlač
in, kjer so hlače, je nujno, kajpak,
še telovnik umeriti in jopo in frak

in človek — tip top — kot iz škatlice vzet,
ves, kakor gre, od glave do pet,
pozdravil je božji svet!

MATI

Ah, ko bi le troho humorja imela
kot vi ga imate, bi laže živela,
tako pa otrokova smrt me boli
in moža objokujem vse dni in noči!...

KROJAČEK

O ljuba gospa, tako je na sveti,
v svojo usodo se mora človek vživeti.
Tudi jaz, glejte, si ne pomagam drugače!
Ko krpam na primer stare hlače
in se mi utrga nit
in se še zbdem in sem vsega sit
ali naj vse kar pod mizo zaženem?
Ne, novo nit si vdenem
in lepo potrpim
in tako iz dneva v dan na božjem svetu živim.
Tako nekako nam vsem se življenje vleče
in ko se zdi, da se utrgala nam je nit sreče,
ljubi Bog jo spet zavozla, da drži.
in še Gospa s sedmimi meči nas uči,
kako naj človek bridkost in težavo pretrpi!

MATI

Tako govorite, ko da nebesa so vas poslala,
kar zdi se mi, da laže bom zdaj vse prestala!

KROJAČEK

(Zibajoč se, kakor bi plesal, odide s pesmijo.)

Ure veselja in ure trpljenja
druga za drugo se bežno vrsté,
ko žalost preneha, spet sreča začenja,
tak že od zdavnaj potek je življenja —
Bog ga je sklenil, zakaj, že on ve!

(Godba. Mati zaspi.)

SV. NIKOLAJ

(Z angelčkom, za njima lahko angeli z nemo
igro med angelčkovim govorjenjem v ozadju.)

V radost se žalost ji je spremenila,
dete, glej, zdaj se je spet nasmehnila
v spanju ti mati,
ko te vidi lepó se igrati
in te objeti, poljubiti sme v tvoji sreči —
daj, kaj lepega ji na uho ljubó zasepeči!

ANGELČEK

Mati, mati,
jaz se igram pred nebeškimi vrati
na cvetni poljani
in angeli, iz raja poslani,
prijazni in veseli,
so me za roke prijeli
in se lepo sprehajamo
in zraven ringarajamo
in pojemo in ukamo
in še na zemljo kukamo
in ko vidimo, da si žalostna,

prosimo ljubega Boga,
da bi več ne jokala!...

SVETI NIKOLAJ

In jutri — ko se moj god slavi,
mati, tvoje srce se spet vzveseli:
mož izgubljeni se ti povrne
in konec bo žalosti črne
in z vdanim zaupanjem v Bogá
življenje novo začneta
in sreča nova, mati, te čaka zares! —
Ob letu ali kaj čez
pri zibki zapoješ vesela,
kakor že včasih si pela!...

(Med govorom sv. Nikolaja angeli z otrokom
rajajo tih simboličen ples.)

PETA SLIKA

PROSTOR PRED CERVILJO. ZIMSKI VEČER.

ROGAČEK

Prekleta noč pod zimskimi zvezdami,
saj mi od mraza zledeni kri!
Tam doma v peklenski daljavi
pa se grejejo in pečejo na lepi meljavi!
Ramena od tovorov so mi krvava
in roke in noge bole me in glava
in še pri ljudeh sem v posmeh,
ko hodim in dirjam — Nikolajev posel —
od hiše do hiše kot pravi osel.
Če za nesrečo
kako škatlo zgubim, zaboj ali vrečo,
pa še obrca me gospodar —
ne, služni vrag biti, ni prijetna stvar!
O, kako je bilo vse drugače
v prostorih peklenske palače,
ko moral paž sem luciferki slediti
in ognjeno vlečko ji nositi,
in ko se v gala vozu je peljala,
peklenske žrebce smel sem jaz voditi —
a zdaj — bridka resnica je, ni šala —
z brezovo mastjo si roke mažem,
ko poredni deci s šibo prava pota kažem...
(Zavzdihne.)

O, kje, le kje imel sem glávo,
ko z Nikolajem sem začenjal stavo!

SV. NIKOLAJ

(Pride s škofovo palico in spremstvom. Usta-
vijo se pred stojnico, kjer čaka rogač.)

Potep peklenski, ti nepridiprav,
pri priči te bom temeljito zlasal!
Kaj si mi izgubil stvari,
ki jih je moral sv. Anton pobrati za teboj
in naložiti jih na hrbet svoj,
da se pod težo krivi!
Zapomni si, zdaj te poslednjikrat

opominjam, peklenški škrat,
da po pogodbi mi služi in pameten bodi,
sicer te operem v blagoslovljeni vodi!

(Nikolaj uravnava darove.)

Jabolka ta in te hruške maslenkice
bodo za dečke in za mladenkice
pridne, male,
ljubke in srčkano zale!
In ti sladkorčki in fige, rožiči in čokolada
vse to je tudi za usteca mlada.
Tu punčke so lepe in zraven voziči,
to pa za vas bo, pridni dekličiči!
Železnice, aeroplani in iskri konjički
vsi so za vas, moji ljubi fantički!
Oni pa, ki nič ne slušajo,
sladkosti breze naj okušajo.
Pojdi, rogač, in jih izsledi
in ravnaj se po moji besedi!

(Rogaček odide. Tedaj zavzorni zdravomarijo.
V cerkvi se oglasijo orgle. Na trgu se zbe-
rejo otroci, ki pozdravljajo sv. Nikolaja, ka-
teri jih pelje k svoji stojnici.)

OTROCI POJO

O sladke reči, o lepe stvari,
kako bo srečen, kdor jih dobi!
Kako je razvrščeno vse lepó,
da se nagledati ne more okó!
Vsi bomo dobili, vsi bomo dobili
in lepo med seboj si delili,
potem pa se bomo lepo zahvalili,
da je zapustil nebeški raj
in k nam z darovi prišel sveti Nikolaj!

(Približa se gospa — mati. Obstane, joče in
opazuje otroke. Nikolaj pristopi k njej.)

GOSPA

O, kako bi srečna bila,
ko sinka svojega tu bi dobila
med dečki in deklicami,
ki hrepenče za sladčicami
iztegajo roke in jim žare oči,
a sinka mojega med njimi ni in ni! . . .

SV. NIKOLAJ

O ne joči več, mati, solzé posuši,
kar hrepenela si z žalostjo v duši.
izpolni se zdaj zdaj,
saj danes je sveti Nikolaj,
ki vse, kar obljudi, izvrši!

(Proti kulisam.)

Glej, glej, kdo je neki, ki tam stoji
in pozdravlja in ti že nasproti hiti?

GOSPA

O Bog, ali se zdi mi ali vidim prav,
da si moža izgubljenega mi poslal?
Ne, ne, saj to ni njegov lepi obraz,
ki sem ga nekoč vzljubila jaz,
poln brazd je in gub in lasje mu sivé,
moj mož je nosil vse črne lasé!
Ne norčuj se iz mene, tujec, nikar,
moj mož je bil mlad, a ti si star!
In vendar, kako me gleda ljubó,
tako je gledalo le mojega moža okó —
res, isti blesk in isti topli sijaj —
in njegovih ustén ljubeznivi smehlaj
prav tak kot mojega moža je smeh,
ki mu krog ustnic krožil je v presrečnih dneh

PRVI UJETNIK

Pozdravljena, pozdravljena iz dna srca
ti moja žena ljubljena,
ki bridko sem po tebi hrepenel,
ko beden v tujem svetu sem živél!

(Objame jo in poljubi.)

Ne dvomi več, tvoj mož sem zares!
Sveti Nikolaj iz svetih nebes
on sam mi je pomagal,
da nisem omagal.
Pred letom je bilo, ko se je naša ladja razbila,
pa me je njegova roka rešila,
da sem s čolnom na neko obal pristal,
a iz groze v drugo grozo sem pal —
ljudožrci so nas obkolili
in se že divje veselili,
kako jim bomo téknili —
pa smo tedaj pokléknili
in Boga in svetega Nikolaja prosili,
naj nam pomaga, naj se nas usmili.
Naša prošnja ni bila zaman,
dočakali smo rešitve dan —
zato, ko zdrava vidiva se spet in veseliva,
Bogu in svetemu se Nikolaju zahvaliva!

OBA

Po dolgih dneh bridke samote in boli
spet sonce sreče se nama smeji.

(Prikaže se angelček:)

In angelček vajin iz nebes
bo vajine sreče trdna vez!

Konec.

Novе knjige

Fraňa Levstika Zbrano delo. Uredil dr. Anton Slodnjak. 1933. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Tiskarna sv. Cirila v Mariboru. Str. 477. Cena Din 85.—. Pod spretno roko in velikim umevanjem dr. Slodnjaka raste v vzorni ediciji Zbirke domačih pisateljev Jugoslovanske knjigarne veličina Levstikovega duha v naše čase in bo, upamo, zbudila v rodu, ki je ob tradicijo, smisel za resnično kulturo in odpor proti vsaki zlaganosti in narejenosti v naši književnosti. Peti zvezek obsega kritične spise do leta 1869, v katerih je Levstik z vso silo svojega temperamenta v sveti ogorčenosti vihtel bič nad sejmarji v svetišču naših modric. V preglednem Uvodu, v katerem nam urednik interpretira vse komponente Levstika kritika, vidimo, kako mu je bil čut za pravičnost in poštenje kot kmetiškemu sinu prirojen, da je, čeprav je najbolj pekoče čutil poklic pesnika, njegov jasni in pravice željni duh vodil v vse panoge literarnega in javnega dela, zdaj zato, da bi izbojeval svojim pesniškim podobam nemoten razvoj in razumevajoč sprejem, zdaj zato, da bi si ugasil žejo po resnici. Pripravljen — ob Vuku in Lessingu — je udaril, ko so naše literarne razmere nujno potrebovale jasne in odločne kritike, ki naj bi položila trdne temelje naši književni zgradbi. Ta nastop dalje urednik razloži lepo po vrsti, govoreč o spisih, ki jih prinaša ta zvezek, in tako moreš potem z umevanjem slediti Levstiku samemu, kako v fragmentu o Valjavčevih pesmih razvija temeljne pojme iz estetike v zvezi s poezijo, kako referira o Ciglerjevi Sreči v nesreči, kako zdelá Cegnarjevega Pégama in Lambergarja, v katerem je „ogrnil našo pravljico v nekoliko srbsčine, kraljedvorsčine, pa morda tudi homersčine“; sledi mu, ko odgovarja sestavku „Potrebe Slovencev glede prirodnih ved“ in sklepa, „da bi narodu za zdaj mnogo bolj koristile dobre povesti kratkočasnega in podučnega zapopadka, in druge take reči, pisane v domačem govoru in v domačem duhu.“ Ob „Nekoliko težjih rečeh v Prešernu“ se nam pokaže Levstik kot prvi prešernoslovec, kar kaže tudi „Prešernovo življenje“, ki je zanimiv fragment. Temeljno delo, ki naj bi pokazalo, kakšen mora biti domač govor v domačem duhu, so „Napake slovenskega pisanja“, ob katerih so se učile stare generacije in bi tudi danes ne škodovalo, ako bi jih do dobra poznali. „Napake“ izzvenijo v klic „Bog živi kritiko!“ in že beremo nato „Zgodovino kritike v Novicah“, v katerih naj bi se bila javljala kot „ljubezniva mati“ po Bleiweisovo, a je ni bilo, nato sledi temeljit odgovor „Gospodoma nasprotnikoma“ (Hicingerju in Bleiweisu) in potem porazna „Kritika

o Koseskem“, h kateremu se še povrača v „Kritiki o Koseskega Mazepi“ in v „Izprehodu“. Levstikovo predavanje v tržaški čitalnici „Berilo o slovenski književnosti“ je danes še posebno važno, ko se načenjajo razna jezikovna vprašanja. „Dr. Janez Bleiweis in slovenstvo“ kaže, kako je Levstik objektivno priznal velike zasluge možu, s katerim je bil sicer v hudi borbi. Poleg kratkega pisma „O metriki srbskih narodnih pesmi“ prinaša ta zvezek še — tudi v obliki pisma — obširno kritiko Penrove tragedije „Ilija Gregorič ali Kmetski kralj“, v kateri kaže podrobno zgodovinsko znanje in kako je bil doma tudi v dramatik, kar je praktično pokazal zlasti v Tugomeru, kot smo videli v četrtem zvezku. Z „Objektivno kritiko“, ki je bila že v razmahu in na pohodu ter razčistila književno ozračje, zaključuje urednik ta zvezek, v katerem pa imamo še dodane Levstikove osnutke in varijante, slovarček, dobre opombe in urednikovo poročilo.

Kdorkoli se zanima za našo književno preteklost in njene probleme in boje, mora seči po Levstikovem Zbranem delu, ki ga bo prebiral s pravim užitek!

Pavel Kunaver: V prepadih. Mohorjeva knjiznica 56. 1932. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. Natisnila Mohorjeva tiskarna v Celju. Str. 163. Cena broš. Din 24.—, vez. Din 36.—. Mislim, da ni dijaka, ki ne bi poznal častitljive književne ustanove Mohorjeve družbe, katera je že čez osemdeset let kulturna mati našega naroda. Ko je pred desetimi leti začela izdajati poleg letnih publikacij še „Mladiko“, je nato sledila še Mohorjeva knjiznica“, ki naj bi prinašala ponatise pomembnih del iz družbinega mesečnika, da ne bi ostala pozabljena v listu, temveč našla v lepi knjižni izdaji pot med širše občinstvo. Številka Mohorjeve knjiznice kaže, da je bila ta zamisel dobra in da se je obnesla. Tudi vemo, da se je prikupila in priljubila, ko nudi tako pisana, različna dela. O tem priča tudi Kunaverjeva knjiga, po kateri bo vsak rad segel, kdor hoče spoznati skrite lepote naše domovine. Po lepem uvodu, v katerem se seznanimo z našimi pionirji speleologije, napravimo s Kunaverjem deset ekskurzij po dolenskih, notranjskih, istrskih in gorških jamah, kjer se nam odkriva bajen svet ob neprekinjeni napetosti, ki jo vzbujajo pogumnodrzni jamarji. Knjiga je vzorno nazorno pisana, a jo obenem pojasnjuje še mnogo risb in slik. Dijak, ki jo dobi v roko, je ne bo odložil, tako prijetno poučno branje mu nudi. In še to: ob njej se bo s pridom učil, kako je treba podajati v nalogah razne izlete in ekskurzije!

Tomo Zupan: Kako Lenka Prešernova svojega brata pesnika popisuje. Mohorjeva

knjižnica 57. 1933. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. Natisnila Mohorjeva tiskarna v Celju. Str. 65. Cena broš. Din 16.—, vez. Din 24.—. Kljub veliki literaturi, ki jo imamo o Prešernu, nam je ostal Prešeren doslej kot človek v svojem vsakdanjem življenju in razmerju do svojih in do prijateljev in znancev le še zabrisan, neznan. Msg. Zupan, ki se je že s Prešernovim rodovnikom in drugimi spisi pokazal kot najboljšega poznavalca Prešernovega zasebnega življenja, nam je s to knjigo tako približal Prešerna, da ga kar vidiš pred seboj in ga moraš vzljubiti tudi kot človeka. Nič čudnega! Kar nam pisatelj podaja, ni njegova beseda, marveč beseda pesnikove sestre Lenke, ki priprosto, a zato toliko zanimiveje in resnično stvarno predstavlja svojega velikega brata v vsem njegovem življenju. Ne samo prešernoslovci, tudi drugi in zlasti dijakki morajo biti te knjige veseli. Kolikokrat bi dijak rad izvedel kako podrobnost iz pesnikovega življenja, a šolske knjige mu z malimi izjemami (Trdinov Spomin na Prešerna in Spomini Lujize Pesjakove) nič ne nudijo. To vrzel zdaj zadela Zupanova knjiga, ki jo našemu dijaštvu kar najtopleje priporočamo!

Naši zapiski

Ciganom ocean? Angleški časopisi poročajo, da so stavile štiri države svetu Zveze narodov predlog, naj se reši cigansko vprašanje, s katerim se bavijo oblasti vseh dežel že več stoletij, na sledeči način. Vsi cigani, ki nimajo stalnega bivališča in se potepajo po skoraj vseh evropskih deželah kot priložnostni delavci, pa tudi kot tatovi in zločinci — okoli 500.000 jih je — naj bi dobili orodje, gradbeni material in živila, nakar bi jih naselili na kakem malo obljudenem, samotnem otoku v Atlantskem ali Tihem oceanu. Pravijo, da je Zveza narodov ta predlog odstopila posebni komisiji, ki se bavi že več let s ciganskim vprašanjem, in da jim bodo določili za bivališče neki redko naseljeni otok v Tihem oceanu.

Ali bo cigansko vprašanje s tem res spravljeno s sveta? Ali ne bodo cigani, če se sploh živijo v novo okolico, postali mornarji in — kdo ve?! — vikingi najnovejšega veka?

Dr. V. B.

Največja morska globina. Pred kratkim je odprava pod vodstvom P. Bartscha našla severnovzhodno od otoka Portorika v Zahodni Indiji največje morsko globino, in sicer pri 13.500 m. Doslej je veljala za najglobljo točko oceanskega dna „Emdenska globina“, ki jo je bila izmerila nemška križarka „Emden“ vzhodno od Filipinov (10.430 m). Edina moderna metoda za merjenje velikih globlin je merjenje s pomočjo odmeva. Na eni strani ekspedicijske ladje vžgejo na vodni površini pokalno patrono, na nasprotni strani pa merijo čas, ki preteče do trenutka, ko se vrne

od morskega dna odbiti odmev na morsko gladino. Seveda je za določitev te časovne razlike treba velike natančnosti, kajti hitrost zvoka znaša v vodi skoraj 1500 m v sekundi. Zato je fizik Behm iznašel po njem imenovano „Behmovo grezilo“, pripravo, ki je zelo zanesljiva in skoraj izključuje napake pri merjenju. Ob poku eksplozije požene mikrofon neko kolo, ki ga pa takoj zaustavi drugi mikrofon, čim dospe odmev na vodno gladino. Kot, ki ga je kolo preteklo, je mera za določitev časovne razlike.

Dr. V. B.

Koliko ljudi biva na zemlji? Število vseh ljudi na svetu znaša danes okoli dve milijardi. To je seveda samo približno število, ker se vršijo redna ljudska štetja le za kake tri petine vsega človeštva, oziroma v polovici vsega po človeku naseljenega ozemlja. Prvo ljudsko štetje je bilo l. 1740. na Švedskem, drugo l. 1790. v Združenih državah Severne Amerike. Nепреšteti del človeštva moremo ceniti le približno z verjetnostnimi računi in cenitvami na podlagi štetja nekkih delov prebivalstva po državnih oblastih dotičnih dežel, n. pr. štetja vojnih obvezancev, davkoplachevalcev, ali tudi na podlagi porabljenih živil, števila stanovanj in števila selišč. Človeštvo je zelo neenakomerno razdeljeno. Na zemljevidu gostote prebivalstva kažejo nekateri obsežni predeli zemlje ogromno gostoto, in sicer biva ponekod po 100, na manjših ozemljih tudi po 200 ljudi na 1 km²: tako v zahodni in srednji Evropi, v manjših delih Pirinejskega in Apeninskega polotoka, v Egiptu, Prednji Indiji, na Javi, na Kitajskem in Japonskem, v vzhodnih delih Severne Amerike. Ostala Evropa, zahodna Azija, ostala južna in vzhodna Azija, severne tropske dežele, južna Afrika in vzhodni obrobni predeli Južne Amerike — da imenujemo le glavne pokrajine — imajo le srednjo ali majhno gostoto (do 100 ljudi na 1 km²). Nasprotno pa so severni deli Severne Amerike, notranja in južna Severna Amerika, južnozahodna Afrika, saharско-arabski svet in večji del notranje Arabije, dalje severna Azija in velik del Avstralije skoraj brez ljudi, ker biva tu komaj 1 človek na 1 km². Popolnoma brez ljudi sta Arktika in Antarktika pa tudi obsežni deli puščav in visokih pogorij. Vsekakor je mnenje, da na svetu ni dovolj prostora, zmotno je nič koliko, le ljudje niso prav razdeljeni. Znanstveniki računajo, da bi mogle na zemlji bivati vsaj še 3 milijarde ljudi, skupaj torej do 5 milijard.

Solze in organizem. Solze so koristne otrokom, da z njimi dosežejo svoje želje, in odraslim, da izražajo svoja čuvstva. Pridušene solze so nenaravne; pekoče padajo v srce, je dejal Gregorič. Našemu telesu je ta slana tekočina neobhodno potrebna. Nepretrgoma jo izdeluje v znatni količini žlezo nad očesom (glandula lacrymalis). Pri nekaterih osebah je tekočina

seveda več ko poprečno. Spomnite se Daudetovega „Brata Jakca“, ki se je venomer cmeril za dve mili jeri. Ob mežikanju se solze redno cedijo po prosojni površini, ki pokriva oko, ali po roženici (beločnici). Del njih polagoma izhlapi, drugi del pa se v notrini po posebnem odtoku odvaja v nos. Solze branijo, da se ne posuši prosojni del, ki pokriva oko. Ako presahnejo, ako se ne odcejajo, n. pr. ob omrtvelosti trepalnic, se roženica vname in postane neprosojna, ovi-rajajo gledanje. Na drugi strani pa solze, ki prihajajo skozi nos v dihala, varujejo, da se ta ne posušijo, kar bi se pri dihanju kaj naglo zgodilo. Živali, ki dihaajo z vodo nasičen zrak, kot n. pr. kit, nimajo solz. C.

Pomenki

Blagomir Potoški. To pot je bila Vaša pošiljka tako raznovrstna, da sem jo res z zanimanjem pregledal in prebral. — Vaš osnutek za naslovno „Mentorjevo“ stran je prišel prepozno, kar naj Vam ne bo žal, ker se mi zdi, da bi kljub dobri zamisli in izvedbi ne ugalaj. Veseli me pa, da ste s toliko ljubeznijo mislili na list. — Zgodba „Pepe sanjari...“ je vsebinsko vsekako zanimiva slika tihih želj sodobnega dijaštva proicirana v prihodnje tisočletje. Nisem se še odločil, kaj bi z njo. Mika me, da bi jo nekoliko stilistično izgladil in priobčil. — Prevod Daudetovega „Župnika iz Kukurjuna“ je kar dober in bi zaslužil najboljši red. Tudi priobčil bi ga, a je izšel pred nekaj leti že v „Slovenca“, česar Vi gotovo niste vedeli. No, prevajanje Vam je, menim, kljub temu koristilo. Priporočal bi Vam, da ga tudi v prihodnje ne opustite, ker bi bilo za Vas, če ne drugega vsaj dobra vaja v preizkušanju jezikovnih in stilističnih zmognosti. — „Paberkki belokranjskih besed“ kažejo, da se zanimate tudi za jezikoslovje in folkloro, kar je vse hvale vredno in Vam utegne priti še prav. Novega za Šasljem niste nič nabrali, tudi Pletersnika najbrž še niste imeli v rokah, ker sicer bi videli, da bi od Vaše bire ostali le germanizmi, katere je zanesel v Belo Krajino novi čas z železnico, a jih niste znali zaradi neznanja nemščine raztolmačiti. — Zank in ugank, ki bi jih morali kliširati, Mentor ne more prinašati. Taka stvar stane. Poskrbite — mislim tudi druge dijake — da se dvigne število naročnikov vsaj na dva tisoč, potem bi tudi take zanke in uganke lahko prinašali!

Janez Vesen. Kar obljubim, držim. „O priliki“ ni nikak evfemizem za koš. Prilika se seveda lahko zavleče, ker gradiva, ki polni list, ne morem rezati in striči po mili volji, da bi pridobil prostor za vse, kar čaka. Da marsikaj tako zastari in se mora umakniti boljšemu, je pa tudi res. Prvo „Jesen“ pa bom skušal, če bo količkaj mogoče, spraviti v to

številko, da boste videli, kako sem vesel vsakega, ki se mi zdi, da kaj obeta!

Septanus. Iz Vašega mesta — po žigu sklepam, kje živite — se že dolgo, dolgo ni nihče oglasil. Kolikor sem izvedel pri upravi, je „Mentor“ med Vami skoroda neznan. Ali je Vaša pošiljka prva lastovka, ki nizanjanja, da se je vzbudilo tudi med vami literarno gibanje in zanimanje za „Mentor“? Želeli bi, da ne bi zaostajali za drugimi mesti! — „Jutru naproti“ — slika, ki nima nikake vsebine in je plehka pa še oblikovno šibka, kar je tudi druga „Ko odpade listje“, dasi je ta s svojo poanto v koncu nekoliko boljša. „Smrt“ bi nekako bila. — Oglasite se še!

Ivan Č. Hvala za poslano, pride vse na vrsto! Pripravite še kaj, kar veste, da zanima in „vleče“, a biti mora res tako, da bo bistrilo!

Marijan Marijanovič. Izmed poslanih pesmi je „Pismo iz mesta“ še najboljša. Spravim jo in morda bom segel kdaj po njej — seve, prej pa jo bo treba nekoliko uglatiti. Druge tri kažejo, da bi radi nekaj lepega povedali v izbranem jeziku, a Vam še ne gre. Vidi se iskanost in prisiljenost primer, ki učinkujejo v nelogični zvezi vse prej kot resno. Vedite, da je tudi preprostost izraza lepa, samo prisrčna, doživeta mora biti. — Morda pa ste iz svoje bogate zaloge to pot nesrečno zajeli? Pošljite drugič kaj več ali pa kar osebno prinesite!

Stane Namen. „Misli“ — ali ste jih nabrali ali so Vaše? — so mi prav všeč. Priobčil bi jih že v tej številki, če ne bi prišle prepozno. Upam, da se še ogasite in da se tedaj tudi predstavite!

Ivan Kobljer. Vaša povestica „Sveta noč“ je nekaka domača naloga, kakršne pišejo v tretji po Erjavčevem sestavku „Božični večer na Kranjskem“. Začetniško je, sicer pa še dobro pisano. Priobčiti ne bom mogel. Vadite se, pa mi pošljite drugič kaj drugega!

K. M. Aleš. Tudi „V drevoredu“ in „Jasna noč“ sta potrdila lansko sodbo: sta prilično dobri. Prva bi spadala v to številko, a je že v glavnem dotiskana, ko Vam odgovorjam. Druga spominja nekoliko preveč na Župančiča, zlasti v zadnji kitici, kjer poleg vsega še „drhtite za hrepenenji neznanimi“, ob čemer moram misliti, da bistva hrepenenja ne poznate, ali pa da se Vam je v „ognju ustvarjanja“ predstava izmalicila. Tak lapsus zadošča, da skvari še tako lepo pesem. Mislim, da se še ogasite.

Popravi! V št. 1—2 je v „Osnovnih črtah iz šolske književne teorije“ pri naštevanju tipične snovne motivnosti izpadlo: 4. zgodovina (zgodovinski motivi). — V „Raznoterosti sodobnega francoskega romana“ črtaj vse strešice nad u-ji, popravi naslov „Dans la foule horrible des hommes“, Mauriac je seveda Fr. in „Volkovi“ so les Loups! — Tudi v drugih sestavkih je tiskarski škrat kaj malega ponagajal. No, pa ga bomo že ugnali!

ZANKE IN UGANKE

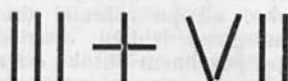
RAČUNSKA ?

(Castor & Pollux, Maribor.)

$$10^2 + 15^3 - 12^2 - 18^3 + 6^4 - \\ - 25^2 - 20^4 + 2^3 - 4^3 = ?$$

IZ MATEMATIKE.

(Ivan Čampa, Ljubljana.)

Preštavi v teh dveh številih po eno vžigalico takó, da bo njuna vsota večja od štiri pa manjša od pet!

DOPOLNITEV.

(Castor & Pollux, Maribor.)

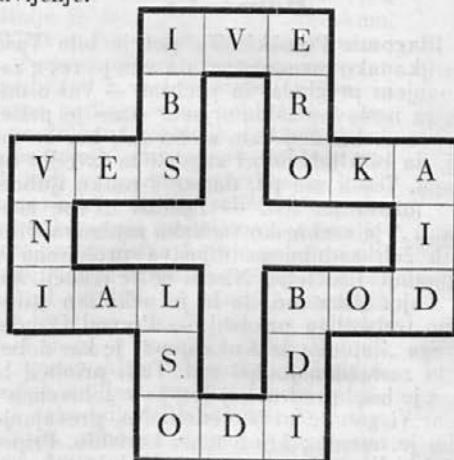
— — at
— — av
— — te
— — va
— — vó
— — za
— — st

Mesto črtic vstavi
črke, da dobiš besede!
Te črke ti dajo tudi
pregovor!

SESTAVLJALNICA.

(Ivan Čampa, Ljubljana.)

Sestavi iz spodnjega lika pravokotnik; če si prav delal, boš dobil pameten nasvèt za življenje.

ČRKOVNICA.

(Ivan Čampa, Ljubljana.)

n e r e š e
o k o r t r
m e v j o p
s č N a a e
l s v e t v
i š i s l a

Rešitev in imena rešilcev prihodnjič.

REŠITEV ZANK IN UGANK

- Epigram: Osel gre le enkrat na led — baš to je oslovstvo!
Modrec ve: danes sem pal, jutri bom plesal po njem.
- Črkovnica: **Mesija**, **salama**, **pokora**, **oblast**, **melona**, **krnilo**:
Sila kola lomi.
- Črkovnica: Kar si človek naprti, nosi do smrti.
- Pregovor: Dobrota je sirota.
- Kraljeva pot: Kadar storiš obljubo človeku, jo izpolni, če moreš; kadar pa jo storiš Bogu samemu, jo izpolni, če moreš ali če ne; kajti trda je kazen.
- Skrit pregovor: Denar — sveta vladar.
- Posetnica: Mentorjeva knjižnica.

Prav so rešili: France iz Središča, Ivan Čampa, V. a kl. gimn. v Ljubljani, Viljem Jager, osmošolec, Ljubljana, in Jug Franjo, Studenci pri Mariboru.

Vse
kar potrebuješ
za gospodarstvo
lahko kupiš
pri

GOSPODARSKI ZVEZI
V LJUBLJANI

Vam nudi
po najnižjih cenah

perilo
čevlje, aktovke
šolske mape, šolske torbice
in druge potrebščine
za dijake

Ant. Krisper
Ljubljana

Stritarjeva ul. 3

Mestni trg 26

ZA NAKUP
ŠOLSKIH IN
TEHNIČNIH
POTREBŠČIN
SE PRIPOROČA
TRGOVINA
S PAPIRJEM

T
M. TIČAR
LJUBLJANA

VSA TISKARSKA DELA
IZVRŠUJE PO NIZKIH
CENAH IN PRIZNANI
KVALITETI

T
TISKARNA
VEIT IN DRUG
DRUŽBA Z O. Z.
VIR - DOMŽALE

LJUDSKA
POSJOJILNICA

reg. zadr. z neomej. zavezo

v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po najugodnejši
obrestni meri, vezane vloge po dogo-
voru ter brez vsakega odbitka.

Tudi rentni davek plačuje posojilnica sama

Svoje prostore ima tik za frančiškansko
cerkvijo, v lastni palači, zidani še pred
vojno iz lastnih sredstev. Poleg jamstva,
ki ga nudi lastna palača, veleposestvo in
drugo lastno premoženje, jamčijo pri Ljud-
ski posojilnici kot zadrugi z neomejenim
jamstvom za vloge vsi člani s svojim pre-
moženjem, ki presega večkratno vrednost
vseh vlog.

Hranilne vloge znašajo nad
160 milijonov Din.

NOVI
RADIONE
TRO-
ELEKTRONSKI
SUPER

ZAHTEVAJTE
PONUDBO TUDI ZA DRUGE
APARATE „RADIONE“ OD
GLAVNEGA ZASTOPNIKA
TVRDKE

„**RADIO**“, r. z. z o. z.
V LJUBLJANI
MIKLOŠIČEVA C. 7 / TEL. 3190

VALOVI 200—2000 m. — IZBOREN SPREJEM
CELE EVROPE. — NAJVEČJA SELEKTIVNOST.
— **VISOKOFREKVENČNE PENTODE** —
POPOLNA STABILNOST. — TOČNA SKALA
Z IMENI POSTAJ. — OPTIČNA KONTROLA
POSTAJ. — BREZ BRNENJA. — MAJHNA PO-
RABA TOKA.

NOVA ZALOŽBA
V LJUBLJANI

=====**Kongresni trg 19.**=====

Šolske potrebščine

za vse šole, učila, zvezki, barve, risalno in tehnično orodje.

Knjige:

šolske, leposlovne in znanstvene. Tuja literatura v vseh
jezikih.

Po zelo nizki ceni odlični prevodi iz klasične literature:
Sophokles-Sovre: Kralj Oidipus, Euripedes-Sovre: Bratski spor,
Shakespeare-Župančič: Julij Cezar, Beneški trgovci.

ALI POZNATE SLOVENSKO ZAVAROVALSTVO?

Zadnja desetletja prejšnjega stoletja so v slovenski gospodarski zgodovini zelo važna. V konzumnih društvih in blagovnih ter kreditnih zadrugah je našel slovenski človek rešitev iz spon tujih kapitalistov in se osamosvojil.

V enem dolgo časa ni mogel stopiti na lastne noge — v zavarovalstvu. Naši ljudje so bili v tej važni gospodarski panogi često prepuščeni na milo voljo tujcev, ki so si iz nesreče našega človeka kovali zlate kapitale.

Pa je šinila tudi tu rešitev v letu 1900 z ustanovitvijo samostojne slovenske zavarovalnice

VZAJEMNE ZAVAROVALNICE V LJUBLJANI

Tekom 33 let se je Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani iz skromnih početkov razvila v mogočno gospodarsko podjetje, ki ima v elementarnem oddelku 21 milijonov, v življenjskem pa 29 milijonov kritnih sredstev. Letni premijski donos znaša v elementarnem oddelku približno 10 milijonov, v življenjskem pa nekaj nad 5 in pol milijona.

Za enkrat vodi Vzajemna zavarovalnica naslednje panoge:

- a) **ELEMENTARNI ODDELEK**: požarno zavarovanje, steklo, jamstvo, kasko, nezgode, vlom in zvonove.
- b) **ŽIVLJENJSKI ODDELEK**: življenjsko in rentno zavarovanje v vseh kombinacijah, dalje v posebnem oddelku
- c) **KARITAS**: posmrtninsko zavarovanje.

Slovenski izobraženec mora poznati zgodovino in pomen slovenskih gospodarskih institucij, da ve prav svetovati in prav tolmačiti vsakemu slovenskemu gospodarju, ki se z zaupanjem obrne nanj za nasvet.

Kdor kupuje
knjige gre v

**JUGOSLOVANSKO
KNJIGARNO
v Ljubljani**

ZANTEVAJTE PROSPEKTE!

Zbirke župnih slovarjev in učbenikov /
Leposlovne knjižnice / Ljudske knjižnice
/ Zbirke domačih pisateljev / Zbirke
mladinskih spisov / Zbirke „Kosmos“ /
Možnost mesečnega odplačevanja

Naročniki knjižnih zbirk uživajo
25% popusta pri nakupu drugih
knjig iz naše založbe izvz. šolskih